

[Arbejdsministeren]

c) Der indføres en ordning, hvorefter den, der bliver uforskyldt ledig efter længerevarende arbejdsforhold, inden for den første måned selv får mulighed for med bistand fra arbejdsformidlingen – uden vægringstrussel – at undersøge mulighederne for en ny og tilsvarende beskæftigelse. Det er en forudsætning, at arbejdsformidlingen ikke inden for det pågældende tidsrum kan anvise en sådan beskæftigelse.

d) De anerkendte arbejdsløshedskasser indrages i højere grad end hidtil i arbejdet med at yde bistand til langvarigt ledige medlemmer med henblik på at opretholde deres erhvervssevne og tilknytning til arbejdsmarkedet. Der tænkes på tilbud om uddannelse, genoptræning etc.

Endvidere tilsigtes med lovforslaget en række øvrige ændringer. Der er bl. a. tale om indførelse af repræsentation for kommunerne i arbejdsmarkedsnævnene, om tydeliggørelse af enkelte af lovens bestemmelser, om ændringer af teknisk-administrativ karakter, for så vidt angår statens tilsyn med de anerkendte arbejdsløshedskasser, og om en skærpelse af de anerkendte arbejdsløshedskassers ansvar i tilfælde, hvor der med urette er udbetalt dagpenge.

Idet jeg i øvrigt skal henvise til forslaget og de dertil knyttede ret udførlige bemærkninger, vil jeg gerne anbefale lovforslaget til tingets hurtige og velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Første behandling af:

Forslag til lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m. v.
(Lovforslag nr. L 148. Fremsat 10/1 78).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 2 og 3 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser vedrørende ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m. v.

(Lovforslag nr. L 149. Fremsat 10/1 78).

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ligestillingsrådet.

(Lovforslag nr. L 146. Fremsat 10/1 78).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling**Inge Fischer Møller (S):**

Jeg vil gerne indlede med at sige, at vi i socialdemokratiet er meget glade for de tre lovforslag, der nu er til behandling. Det er vigtigt og nødvendigt, at der endelig tages skridt til helt generelt gennem vores lovgivning at komme kønsdiskrimineringen til livs på det meget vigtige område, der hedder arbejdslivet.

Vigtigst er nok lovforslag nr. L 148. I den offentlige debat er der blevet sagt meget om ligestillingsdirektivet, og der er blevet sagt meget, der er rigtigt, og meget, der er forkert. Det, der er formålet med forslaget, er, at det bliver forbudt at gøre forskel på mænd og kvinder, både direkte og indirekte. Forbudet gælder stort set alle forhold i arbejdslivet. Det vil f. eks. være forbudt at annoncere ledige stillinger efter køn, at ansætte efter køn, at forfremme efter køn, at fastsætte arbejdsvilkår efter køn og at afskedige efter køn, herunder at afskedige på grund af graviditet. Jeg tror nok, det sidstnævnte er en af de vigtigste regler, for det har nok i praksis været det allerstørste handicap for kvinderne, at de på arbejdsmarkedet ikke har været beskyttet mod følger af de afbrydelser, der har været nødvendige i ansættelsesforhold som følge af graviditet og fødsel.

Loven giver også mulighed for positiv særbehandling, det vil sige særlige foranstaltninger til fordel for det ene køn. Man må nok erkende, at denne regel vil få størst betydning for kvinderne, for, at vi opnår den reelle ligestilling. Af forslaget fremgår, at beslutninger om en positiv særbehandling skal træffes af arbejdsministeren efter høring af ligestillingsrådet.

Helt realistisk må man sige, at dette forslag nok ikke medfører den ligestilling, vi ønsker, men det er en god begyndelse. Mit eget ønske er, at det ikke var nødvendigt at behandle et lovforslag som det, der er fremlagt, men vi må desværre erkende, at det er nødvendigt. Her skal jeg indskyde, at arbejdsmarkedets parter er enige i fremsættelsen af forslaget.

[Inge Fischer Møller]

Jeg nævnte, at offentligheden har vist stor interesse for forslaget. Jeg sagde også, at der er sagt en del, der er rigtigt, og en del, der er forkert. Jeg går ud fra, at arbejdsministeren tager sig af det mere principielle, men jeg vil gerne tage mig af en enkelt ting. Det er spørgsmålet om de gravide kvinder.

Fru Grethe Fenger Møller fremsatte den 7. januar i år til Berlingske Tidende nogle betragtninger om dette spørgsmål. For ikke at forplumre debatten mere, end den allerede har været på dette område, vil jeg spørge, om fru Grethe Fenger Møller ikke gerne fra folketingets talerstol ville gøre rede for, hvis interesser hun har givet udtryk for i Berlingske Tidende den 7. januar 1978. Når jeg er interesseret, så er det, fordi jeg ved, at Arbejdsgiverforeningen har trukket sig ud af forhandlingerne om en ny barselordning med ligestillingsrådet og børnekommissionen. Begrundelsen skulle være den, at man ikke ønsker at genansætte mænd og kvinder, der tager fri for at passe egne børn, eller sagt på en anden måde: vore, samfundets, børn.

Jeg er derfor interesseret i at vide, om det er Arbejdsgiverforeningens interesser, fru Grethe Fenger Møller har taget højde for i Berlingske Tidende, om det er egne interesser, eller om det er Dansk Kvindesamfunds interesser. Hvis det er Dansk Kvindesamfunds interesser, fru Grethe Fenger Møller på denne måde har givet udtryk for, så vil jeg godt allerede her sige, at jeg vil overveje, om jeg skal melde mig ud af foreningen.

Lovforslag nr. L 149 indeholder klare konsekvensændringer af lovforslag nr. L 148, nemlig nogle beskyttelsesregler, som man putter ind i sømandsloven, lærlingeloven, medhjælperloven og funktionærloven.

Det sidste lovforslag, vi behandler her, nr. L 146, går ud på, at det ligestillingsråd, der i 1975 blev nedsat administrativt, nu skal arbejde med en lov i ryggen. Det finder jeg vigtigt, bl. a. fordi ligestillingsrådet får tillagt nogle vigtige områder. Jeg vil godt understrege, at jeg tror, at dette lovforslag vil styrke ligestillingsrådet, så det i offentligheden måske vil få større lydhørhed, og personlig håber jeg, at ligestillingsrådet også vil få andre og vigtigere opgaver at tage sig af på længere sigt.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg vil håbe, at de tre lovforslag, vi nu behandler, for alvor vil bidrage til, at kvinderne får den lige-

stilling, vi så længe har bedt om, tryglet om og kæmpet for. Jeg er ikke i tvivl om, at det i begyndelsen nok vil give nogle vanskeligheder, men her må vi nok appellere om, at de vanskeligheder, der vil komme, må få den behandling, som alle andre vigtige love også giver anledning til, nemlig en seriøs behandling af de overgangsvanskeligheder, der måtte komme, og hvor både mænd og kvinder i fællesskab prøver på at løse problemerne. I socialdemokratiet har vi gåpåmod, og under udvalgsarbejdet vil vi bidrage så positivt, som vi på nogen måde kan.

Lawaetz (FP):

Ja, der er jo ingen tvivl om, at interesserne er i gode hænder hos fru Inge Fischer Møller og fru Grethe Fenger Møller.

De tre lovforslag, der her behandles under ét, drejer sig alle om ligestilling mellem mænd og kvinder, eller måske nok lidt mere korrekt udtrykt: om kvinders ligestilling med mænd.

En lang række overenskomster på arbejdsmarkedet om ligestilling, lov nr. 32 af 4. februar 1976 om lige løn til mænd og kvinder, ligestillingsrådet, der med 8 medlemmer og et sekretariat nu har arbejdet fra november 1975, har tilsyneladende ikke været nok til at ændre dette så frygtelige mandssamfund, eller også har kvinderne ikke været dygtige nok til at hævde sig på højde med mændene. Derfor skal der nu efter regeringens mening en alvorlig, omfattende, besværlig og kostbar lovgivning til. Årsagen – eller eventuelt undskyldningen for forslagene, for dette initiativ – er EF, nemlig en resolution fra 1974 om ligestilling mellem mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår, herunder aflønning.

Enten man nu kan lide EF eller ej, kan man sikkert blive enig om visse facts. EF breder sig og breder sit virkefelt også på områder, hvor det ikke er nødvendigt, i al fald slet ikke for os. I vort fine, lille, demokratiske land har vi jo for længst ordnet dette problem og arbejder dagligt med at komme endnu videre, bortset naturligvis fra de rent fysiske forskelle, som selv den skrappeste lovgivning ikke kan udligne. Vi kan bl. a. ikke sætte mændene til at føde børn, selv om mændene jo har lært en masse oprindelig

[Lawaetz]

kvindelige sysler, og selv om man ofte i det ydre har svært ved at se forskel på kønnene. Det skal mændene imidlertid have lov til – lige for lige i ligestillingsbestræbelserne!

Et andet faktum er, at vi naturligvis er foran de andre lande og som sædvanlig har en stærk tilbøjelighed til at gå videre, end EF forlanger. Det gør vi i høj grad her. Er der nogen, der tror på, at f. eks. Italien får gennemført en sådan lovgivning, endsiges får den ført ud i livet, for ikke at tale om de nye ansøgere til EF: Spanien, Portugal og Grækenland, som nogle mener er modne til at komme ind i det store fællesskab?

Det mest interessante i oplægget er de udmærkede bemærkninger. Man henviser bl. a. til Danmarks tilslutning til det internationale kvindeårs verdenskonference i Mexico City i 1975. Det var efter min opfattelse den helt store fiasko med en udgift på nogle hundrede tusinde kroner for skatteborgerne.

Man siger, at det ikke er givet, at kvindelige murere i Københavnsområdet skal have samme arbejdsvilkår som mandlige murere i Vestjylland. Genialt – det fremgår af samtlige overenskomster. Man mener, at kønsbestemte skuespillerroller, visse mannequinopgaver, badepersonale og f. eks. jordemodergerningen egner sig bedst for kvinder. Det vil sige, at der kan gives dispensationer, selv om disse, når man læser det rigtigt, bliver noget besværlige og skal igennem en lang række instanser, eventuelt ende helt oppe på ministerplan. Man må heller ikke diskriminere i annoncer, hvor kønnet ikke mere må nævnes. Det betyder i praksis, at man fremover f. eks. ikke må annoncere efter en murerarbejdsmand. Der skal stå, at man søger mennesker til murerarbejde.

Man fremhæver, at disse love kun vil koste det offentlige et par millioner kroner, men det er helt uoverskueligt, hvad lovene kan medføre af nye fagretlige sager, for ikke at tale om de sager, der går helt til domstolene. Bøder til arbejdsgiverne vil der også falde, da det vel nærmest er umuligt ved nærmere studier for selv den hæderligste arbejdsgiver at leve op til teksten i disse lovforslag. Det hele vil give yderligere uproduktiv beskæftigelse, øgede omkostninger og ballade rundt omkring i virksomhederne.

I fremskridtspartiet er vi absolut tilhænger af fuld ligestilling mellem kønnene og har altid været det, både arbejdsmæssigt, skatte-

mæssigt og pensionsmæssigt, men hvorfor har man ikke taget det mest vigtige med, nemlig social ligestilling? Det har man gemt til senere, ganske enkelt fordi det er et farligt emne, hvor ligestillingen hører op selv i socialdemokratiet.

Normalt må vi naturligvis gå med til, hvad der er strengt nødvendigt for at opfylde vore forpligtelser som medlem af EF, men der må og skal være en grænse for overflødigheder og bureaukrati både her og i EF. Danmark må også have mod til at sige stop en gang imellem. Det mod har vi i hvert fald i fremskridtspartiet. Vi vil simpelt hen ikke være med til en stadig udvidelse af et overflødigt bureaukrati. Vi finder disse lovforslag helt overflødige og overdrevne, og jeg tror, der er mange her i salen, også helt ind i det store socialdemokrati, selv om fru Inge Fischer Møller siger det modsatte, der er enige med mig.

Helt uforståeligt er det, at ligestillingsrådet nu skal være lovbestemt, så at vi har det sidende evigt, og også skal have en lovbestemt sammensætning. Der står udtrykkelig i direktivet af 9. februar 1976, at man lovmæssigt eller administrativt skal sikre ligestilling. Altså er der slet ingen motivering for at lovgive om det administrativt nedsatte ligestillingsråd.

Jeg må også nævne, at der foreslås anvendt 200.000 kr. til at oplyse om disse love, selv om vi har i stribevis af organisationer, der taler om det hver dag.

Jeg håber, at almindelig sund fornuft vil bremse disse forslag, som i den grad er overdrevne, at det nærmer sig det farceagtige. Jeg tror, det ligefrem må have pint vor nye arbejdsminister at lægge navn til disse forslag. I retfærdighedens navn må det dog nævnes, at forslaget om ligestillingsrådet er statsministerens.

Skulle disse lovforslag mod forventning slippe igennem et alvorligt arbejdende folketing, bør det være i en helt ukendelig stand. Vi burde have vigtigere problemer at beskæftige os med end uddybning af petitesser, der med en smule god vilje absolut er indeholdt i allerede eksisterende lovgivning.

Mette Madsen (V):

Der har været mange milepæle på vejen til ligestillingen mellem kvinder og mænd. FNs

[Mette Madsen]

menneskerettighedserklæring af 1948 var én af dem, og den store milesten for danske kvinder var jo 1915, da vi fik valgret og valgbarhed til rigsdagen. Før disse milepæle var der i mange år gjort et stort arbejde af kvinder såvel som af mænd, og dette arbejde fortsættes stadig, både af enkeltpersoner, af kvindeorganisationer og af de forskellige politiske partier.

For venstre har arbejdet for ligestilling været en uadskillelig del af vort liberale livs-syn, og det er det også i dag. Derfor kunne man måske forvente, at man både som kvinde og som medlem af et liberalt parti ville juble højt, når der som i dag ligger et nyt forslag til ligestilling på folketingets bord. Men jeg synes nu altid, at man skal vente med at juble, indtil man har fundet ud af, om det er reel ligestilling, man taler om, eller det bare er ligemageri.

Vi er herhjemme kommet meget langt på ligestillingsområdet, og det var ved vor tilslutning til EF for venstre og for mig selv en meget vigtig ting, at vi i EF kunne hjælpe med til, at kvinder i andre og på dette område mere tilbagestående lande fik en håndsrækning, fik et lift, så de på kort tid kunne komme på højde med danske kvinder. Derfor må det være meget vigtigt, at Ministerrådet behandler ligestillingsproblemer. Men jeg vil også advare vore ministre imod på dette område at gå ind for direktiver, der måske vil stille danske kvinder dårligere.

Jeg kan ikke i dag overskue, hvordan det foreliggende lovforslag vil virke, og jeg kan derfor ikke på forhånd give venstres tilslutning. Venstre mener, at det først må analyseres meget nøje i udvalget, hvor vi også må meget nøje få afklaret, om forslaget går videre end direktivet og derved medfører unødvendigt bureaukrati.

Hele problematikken omkring bl. a. graviditetsbestemmelserne må vi også undersøge, for vi må sikre os, at der ikke bliver opstillet et system, der vil give nødvendige komplikationer. Jeg kan bare nævne spørgsmålet om, hvordan suppleanten vil være stillet, når den ansatte, der har haft graviditetsorlov, kommer tilbage.

Reglen om annoncering kan jeg dog allerede i dag sige at vi vender os imod. Vi mener, at man i mange tilfælde, hvor en arbejdsgiver på forhånd har bestemt sig for en medhjælp af et bestemt køn, på den måde,

der er foreslået her, vil ulejlige, og forgæves, alle dem af det modsatte køn, som måske ville søge denne stilling. Man vil ulejlige dem med at sætte sig hen og skrive ansøgninger, lave kopier af anbefalinger osv. eller at sidde i timevis og vente i et forkontor.

Jeg vil også bede ministeren prøve at forestille sig en teaterchef, der står og skal bruge en Ophelia. Skal man avertere sådan, at også en masse arbejdsløse mandlige skuespillere skal ulejlige sig med at søge rollen? Eller man ender måske med i stedet for en Ophelia og en Hamlet at stå med to Hamlet'er, for jeg kan heller ikke se, at man har udformet paragraffen sådan, at en arbejdsgiver har lov til at sige nej eller en ansøger har pligt til at sige ja.

Der er mange andre ting, som skal afklares, men jeg kan kort sige, at venstre vil gå meget interesseret, men også meget kritisk ind i udvalgsarbejdet.

Med hensyn til ligestillingsrådet blev det jo, da vi debatterede slutbetænkningen fra den store kvindekommission, afvist fra venstres side. Vi foreslog dengang, at man i stedet for fulgte en tanke fra betænkningen op om en årlig høring, hvor man indbød sagkyndige og interesserede til en konference om aktuelle ligestillingsproblemer, eventuelt om et aktuelt hovedemne. Fra en sådan konference kunne der jo som fra Europarådet og Nordisk Råd udgå resolutioner til arbejdsmarkedets parter og til regering og folketing. Nu fik vi altså det administrativt nedsatte ligestillingsråd, og venstre vil ikke i dag afvise det så bastant som sidst. Ligestillingsrådet har nu arbejdet i godt 2 år, og der er derfor et grundlag for en analyse af dets arbejde og en vurdering af dette arbejdes værdi.

Skulle venstre ved udvalgsarbejdet og undersøgelsen af ligestillingsarbejdet blive overbevist om værdien af, at vi nu fik et formaliseret ligestillingsråd, så længe vi ikke har løst alle de problemer om ligestilling, der står tilbage, bl. a. på ægteskabs- og skattelovsområdet, så kunne man tænke sig, at ligestillingsrådet blev åremålsbestemt, altså at man om 4 år tog op til revision, hvor langt man var nået på lovgivningsområderne, og derefter nedlagde det og måske fortsatte på den måde, som jeg foreslog, med en årlig høring.

Jeg er sikker på, at mange af ligestillingsrådets initiativer har været fornuftige og har givet gode resultater, men jeg har også fun-

[Mette Madsen]

det nogle af de tanker, der er kommet fra rådet, meget problematiske. Lad mig nævne spørgsmålet om kønskvotering i råd, kommissioner og eventuelt også i folkevalgte forsamlinger. Jeg finder det lykkeligere med en naturlig udvikling, for det er måske slet ikke alle kvinders ønske at gå nøjagtig i mændenes fodspor og bruge deres liv på samme måde, som mænd hidtil har gjort det. Vi kan ikke føre en fornuftig ligestillingspolitik, der er baseret på kønnet som en kvalifikation, og hvis eneste definition er det statistiske repræsentationskrav. Hvis det ikke er kvindernes ønske at bemægtige sig 50 pct. af pladserne, vil en lovgivning om, at de *skal* sidde der, afskaffe kvindernes frie valg blandt tilværelsens muligheder, og til dem hører også, at de måske kunne erobre mere end 50 pct. af pladserne, ikke som kvinder, men som mennesker.

Grethe Fenger Møller (KF):

Spørgsmålet om mænds og kvinders ligestilling er et spørgsmål, der har været debatteret i det danske samfund i mere end 100 år. Vi kan i dag være tilfredse med, at vi i forhold til så mange andre lande er nået langt i retning af at sikre den formelle eller den juridiske ligestilling mellem de to køn. Vi må dog erkende, at der på meget væsentlige områder stadig væk ikke er ligestilling. Jeg tænker her på skattelovgivningen, hvor vi fra konservativ side gennem mange år har arbejdet for en total ophævelse af samskatningen.

Der var også engang, hvor man troede, at den formelle ligestilling ville være tilstrækkelig til at sikre, at mænd og kvinder havde lige muligheder i samfundet og var reelt ligestillede. Erfaringerne har lært os noget andet. Hvis ligestillingen skal være reel, skal der en holdningsændring til, vel at mærke en holdningsændring hos både mænd og kvinder.

Men det må også sikres, at kvinder og mænd reelt har lige muligheder for at anvende eller praktisere deres formelle ligestilling. Udviklingen gennem de sidste 15 år har medført, at et stigende antal kvinder er kommet ud på arbejdsmarkedet. I dag har næsten 60 pct. af alle gifte kvinder arbejde uden for hjemmet, og kvinderne udgør godt 42 pct. af den samlede arbejdsstyrke. Vi har stor arbejdsløshed i dag, også stor kvindearbejds-

løshed, men alt tyder på, at tilgangen af kvindelig arbejdskraft til arbejdsmarkedet vil fortsætte i de kommende år. Derfor er det vigtigt og rimeligt at sikre, at mænd og kvinder bliver ligestillet på arbejdsmarkedet. Men vi må nok også erkende, at udviklingen i retning af større ligestilling på arbejdsmarkedet vil ske i takt med udviklingen i den reelle ligestilling i forhold uden for arbejdslivet.

Den konservative folketingsgruppe støtter de intentioner, der ligger bag lovforslaget om ligebehandling og bag EF-direktivet om at sikre, at der ikke sker forskelsbehandling mellem mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse, forflyttelse, forfremmelse, afskedigelse, erhvervsuddannelse og arbejdsvilkår.

Vi er enige i, at hovedreglen må være, at det er det enkelte menneskes kvalifikationer og ikke dets køn, der er afgørende for dets placering på arbejdsmarkedet. Den konservative folketingsgruppe er derfor tilfreds med, at det er lovforslagets hovedsigte at sikre ligebehandling og ikke at fremme særordninger.

Vi er tilfredse med, at loven ikke skal finde anvendelse i det omfang, hvori en tilsvarende pligt til ligebehandling følger af en kollektiv overenskomst. Vi tror nemlig, at i de tilfælde, hvor arbejdsmarkedets parter selv er i stand til at løse problemerne, får man en bedre og en mere smidig løsning.

Vi er også tilfredse med, at loven ikke skal være til hinder for bestemmelser om beskyttelse af kvinder, navnlig i forbindelse med graviditet og fødsel. Ellers vil det jo ikke være muligt at give kvinder barselorlov eller at beskytte dem inden for rammerne af arbejderbeskyttelseslovgivningen.

Vi går derimod imod forslaget om at anse afskedigelse på grund af graviditet som forskelsbehandling på grund af køn. Vi er godt klar over, at der er problemer på arbejdsmarkedet på dette område, men vi tror ikke, at dette forslag vil gavne kvinderne på arbejdsmarkedet, tværtimod. Vi ved, at der i dag forekommer skjult forskelsbehandling af kvinder i form af, at man undlader at ansætte kvinder ud fra en betragtning om, at de nok snart bliver gravide. Vi ved også, at der findes brancher, hvor kvinderne stort set ønsker at holde op med at arbejde, når de bliver gravide, og først vender tilbage til arbejdsmarkedet på et senere tidspunkt, mens

[Grethe Føngør Møller]

der inden for andre brancher måske er 90 pct. af kvinderne, der bevarer tilknytning til arbejdsmarkedet, og hvor der ikke er nogen problemer.

Et generelt forbud mod at afskedige kvinder på grund af graviditet vil meget let kunne medføre en større forskelsbehandling af kvinder generelt på arbejdsmarkedet. Særligt i en periode med høj arbejdsløshed, hvor der er mange ansøgere til hver enkelt stilling, vil man i mange, mange tilfælde kunne finde kvalificerede mandlige ansøgere til mange stillinger og derved komme uden om kvindelige ansøgere uden formelt at krænke ligebehandlingsloven. Jeg tror, at man vil forsøge at gøre dette, hvis der indføres en sådan beskyttelsesregel for gravide kvinder. Dertil kommer også, at dette forslag er en væsentlig udvidelse i forhold til EF-direktivet og i forhold til forarbejderne til EF-direktivet.

Vi mener også, at man under udvalgsbehandlingen må se nærmere på § 12 i lovforslaget, der indeholder en bestemmelse om bødestraf til arbejdsgivere, der overtræder ligebehandlingsloven. En tilsvarende bestemmelse findes ikke i ligelønsloven. Da man må gå ud fra, at overtrædelsessager på det overenskomstdækkede område som hovedregel vil blive behandlet som fortolkningssager og dermed vil blive afgjort ved en faglig voldgift, mener vi, at der er et behov for under udvalgsarbejdet at få en klargøring af behovet for denne bestemmelse.

Endelig mener den konservative folketingsgruppe, at man under udvalgsarbejdet nøje må drøfte § 6 i lovforslaget om, at man ved annoncering ikke må foretrække personer af et bestemt køn. Hvis lovforslagets hovedsigte er, at man ved ansættelser alene skal se på ansøgernes kvalifikationer og ikke på deres køn, er denne bestemmelse så egentlig ikke overflødig? Vi mener i hvert fald, at spørgsmålet må grundigt undersøges i udvalget.

Med hensyn til de ændringer af en række love, som er foreslået i lovforslag nr. L 149, skal jeg oplyse, at vi går imod en ændring af funktionærloven således, at en funktionær ikke længere skal meddele sin arbejdsgiver, at hun er gravid. Vi mener, at arbejdsgiveren af hensyn til virksomhedens drift og planlægningen af denne må have krav på at blive underrettet om, hvornår hendes eller hans medarbejder skal på barselorlov. Med hen-

syn til de foreslåede ændringer i lærlingeloven og medhjælperloven mener vi også, at der er en hel del ting, der skal klarlægges under udvalgsbehandlingen.

Der er enkeltheder i lovforslagene, som ikke er acceptable for os, men alt i alt kan vi tilsige en positiv udvalgsbehandling.

Ebbe Carlsen (CD):

Da mit partis ordfører, hr. Ingolf Knudsen, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne fremsætte nogle få bemærkninger til forslagene.

Centrum-demokraterne kan anbefale lovforslag nr. L 148, der fremtræder som en følge i relation til EF-direktivet af 9. februar 1976 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m. v.

Vi har mærket os undtagelsesbestemmelsen i forslagens § 11 samt muligheden for at gennemføre en positiv kønsdiskriminering, men vi vil nu med spænding afvente, om denne bestemmelse vil blive udnyttet til indførelse af kønskvotering på visse områder, således som man har fået det i Sverige. Vi har endvidere bemærket, at det er pålagt ligestillingsrådet at øve en vis medindflydelse på lovens administration og at følge udviklingen.

Centrum-demokraterne vil med interesse følge udviklingen med hensyn til lovens praktiske konsekvenser. I princippet har vi ingen indvendinger, og vi vil gerne give lovforslaget en positiv modtagelse i udvalget.

Vi har heller ingen bemærkninger til de foreslåede konsekvensændringer for anden lovgivning, men vil gerne se på enkeltheder under udvalgsbehandlingen. Endelig har vi heller ikke bemærkninger til den foreslåede lovfæstelse af ligestillingsrådet.

Ole Henriksen (SF):

Det første af de tre lovforslag, vi behandler her, det, man må kalde hovedforslaget af dem, nemlig lovforslag nr. L 148, er fremsat som følge af et EF-direktiv med det formål at harmonisere ligebehandlingen mellem mænd og kvinder inden for arbejdslivet. Det er vores opfattelse, at den slags direktiver og andre direktiver i øvrigt skal bedømmes individuelt, alt efter hvor meget de måtte gavne eller skade de enkelte grupper, de berører.

[Ole Henriksen]

Hertil kommer, at en regering jo altid kan fremsætte et lovforslag, der enten forstærker eller forbedrer et direktiv, eller fremsætte et lovforslag, som direkte forringer et direktiv.

I det foreliggende tilfælde har regeringen tilsyneladende ikke anstrengt sig for at forbedre forholdene længere, end direktivet foreskriver. Det fremgår af den tilsvarende lovgivning i de øvrige nordiske lande, at man her er nået betydelig længere henimod en reel ligestilling, end man gør med dette lovforslag, og ud fra den bedømmelse kunne vi godt i SF have ønsket os, at vi var forblevet uden for EF. Vi har dog også oplevet, at der er fremsat lovforslag, som bygger på et direktiv, f. eks. lovforslaget om ligeløn for mænd og kvinder, der blev fremsat i 1975, og hvor direktivet foreskrev, at der skulle indføres ligeløn og lige løn for arbejde af samme værdi, hvilket i den danske lovgivning blev direkte forringet ved, at man undlod bestemmelsen om lige løn for arbejde af samme værdi. Ud fra en sådan bedømmelse kunne man stille spørgsmålet, hvorfor vi overhovedet skulle i EF, når man ikke engang vil modtage de få positive ting, som kommer fra fællesmarkedet.

Socialistisk folkeparti er ikke uenig i de intentioner, som tilsyneladende ligger bag ved ministerens fremsættelse af dette lovforslag, men jeg har svært ved at se, hvordan ministeren vil sikre, at denne lov overhovedet bliver overholdt i praksis. Når teksten er holdt i den lidt milde »vær så venlig ikke at træde på os«-stil, er det måske netop, fordi ministerens erfaringer fra det virkelige liv siger ham, at hvis man skulle igennem med en lov om reel ligestilling, skulle der tages anderledes fat med positive særforanstaltninger.

Lovforslaget indeholder ikke forbud mod afskedigelse af gravide kvinder, ej heller forbud mod at forbigå kvinder ved ansættelser og forfremmelser. På den anden side er disse ting heller ikke tilladt, hvis det sker ud fra en forskelsbehandling. Men hvem har bevisbyrden for, at det rent faktisk forholder sig sådan, at man fyres på grund af graviditet, ikke bliver ansat i et job eller måske ikke bliver forfremmet, fordi man er kvinde? Det har kvinden selv. Jeg er opmærksom på, at det sociale udvalg i EF har drøftet spørgsmålet om bevisbyrden og indstillet, at man skulle følge den linje, at det er arbejdsgiveren,

der har bevisbyrden, når der blev diskrimineret på arbejdsmarkedet. Det er det desværre ikke blevet til her, hvor det altså fortsat er lønmodtageren, der må føre bevis for, at man er fyret af den ene eller den anden grund.

Den, der kender forholdene på arbejdsmarkedet, ved, hvor let en arbejdsgiver slipper af med en uønsket arbejdskraft, det være sig kvinder eller mænd. Det kan ske på mange måder, f. eks. ved at lægge psykisk pres på den enkelte, stille krav om større tempo eller være på vagt og slå ned på den mindste forseelse, den pågældende laver; ja, blot henvisning til almindelige samarbejdsvanskeligheder er jo nok til, at arbejdsgivere kan fyre folk. Det er ting, som vi ved finder sted i henhold til den ret, arbejdsgiveren har til at lede og fordele arbejdet, og disse erfaringer har man ikke mindst inden for fagbevægelsen, hvor man gang på gang kommer til kort over for denne ledelsesret, også inden for overenskomstdækkede områder. Selv nu, hvor det rent faktisk er tilladt, som det altid har været, hører man aldrig om en arbejdsgiver, som begrunder en afskedigelse i diskriminerende forhold. Der kan altid findes andre undskyldninger for at komme af med uønsket arbejdskraft. Derfor skulle man ikke umiddelbart forvente, at det bliver svært for arbejdsgiverne at overholde bestemmelserne i dette lovforslag. Forholdene vil formentlig blive de samme i fremtiden, på nøjagtig samme måde som efter vedtagelsen af loven om lige løn for lige arbejde.

I den forbindelse kunne det være interessant at høre arbejdsministeren, om der overhovedet har været ført nogen sager for retten under påberåbelse af denne ligelønslov, om arbejdsgivere er blevet idømt de bøder, de kan i henhold til loven, altså om den overhovedet har været taget i anvendelse. Loven har som bekendt eksisteret i 2 år, og intet tyder på, at det har været den store løftestang for at skabe lige løn mellem mænd og kvinder.

SF mener som sagt ikke, at det foreliggende lovforslag imødekommer de krav, som stilles om reel ligestilling imellem mænd og kvinder, og vi håber derfor, at de intentioner, ministeren har vedrørende problemet, bliver udslagsgivende for, at der kommer et bedre forslag ud af det i den sidste ende, og da vil vi medvirke positivt under udvalgsarbejdet.

[Ole Henriksen]

Lovforslag nr. L 149 er jo en følgelov. Vi er indstillet på at gennemføre lovforslaget i den form, arbejdsministeren har fremsat det i, idet vi mener, det er en absolut forbedring og selvfølgelig også en konsekvens af lovforslag nr. L 148.

Så er der lovforslaget om ligestillingsrådet. Vi sætter meget store forhåbninger til, at dette ligestillingsråd bliver et aktivt råd, som kan forske, gribe ind og rådgive i denne debat, som vi bestemt ikke mener er afsluttet med den lovgivning, som foreligger her; der skal en meget intensiv debat til, for at vi kan få løst problemerne. Ikke mindst skal der jo åbenbart en hel del til for at overbevise formanden for Dansk Kvindesamfund om, at det er den vej, vi skal igennem; jeg synes nok, det er bekymrende, at det står sådan til på den side af spektret i debatten om ligestilling.

Der nævnes et sted i bemærkningerne til lovforslaget om ligestilling, at rådet for tiden forbereder et forslag til imødegåelse af diskriminering i forbindelse med graviditet osv., og at man sammen med børnekommissionen vil udarbejde forslag til ordninger for småbørnsforældre med henblik på aflastning af kvinder på arbejdsmarkedet. Desværre er socialministeren ikke til stede her. Socialministeren lovede i efteråret, at der inden jul skulle foreligge en betænkning fra det underudvalg, som er nedsat af børnekommissionen. Den savner vi meget i socialistisk folkeparti. Jeg ved ikke, om arbejdsministeren er i stand til at svare på dette spørgsmål, men det er i hvert fald et problem, vi gerne vil have afklaret.

Jørgen Jensen (DKP):

Kommunerne kan give en behersket støtte til de tre foreliggende lovforslag, og det kan vi, fordi vi godt kan se, at de vil forhindre nogle af de mest ekstreme udskejelser fra arbejdsgiveres side i forbindelse med diskriminering af arbejdskraft. Men det vil også være vor opgave både i udvalget og i den diskussion, som følger af de tre forslag, at prøve på at forhindre, at man hermed skjuler nogle af de forhold, som råder på arbejdsmarkedet, skjuler, at de klassemod-sætninger, som findes, i virkeligheden forhindrer, at vi her og nu kan gennemføre en lovgivning, som virkelig betyder ligestilling.

Der er en række ting, som forhindrer ligestilling. Arbejdsgiverens ledelsesret er allerede nævnt. Det er klart, at så længe vi har en hovedaftale, som siger, at arbejdsgiveren kan lede og fordele arbejdet og antage den arbejdskraft, som man mener man kan anvende, vil det betyde en sortering af arbejdskraften, en sortering, som fra arbejdsgivers side alene har til formål at sikre sig den arbejdskraft, som er økonomisk mest givende.

Det synes jeg også fremskridtspartiets repræsentant her i dag med nogle pæne ord sagde noget om, nemlig: har kvinderne ikke været dygtige nok, siden de ikke har fået ligestilling? Ja men hvad er det egentlig, der ligger i det? Er det, om de er dygtige nok til at udføre deres arbejde, til at optræde som mennesker, eller om de er dygtige nok til at sikre arbejdsgiveren et overskud af deres indsats på arbejdsmarkedet? Det er det, der fortsat vil betyde noget og fortsat vil være afgørende. Jeg tror altså, at man, hvis man ikke erkender disse ting i den debat, der føres, meget nemt kan være med til at skjule de reelle forhold.

Det er min opfattelse, at fru Inge Fischer Møller gik for langt i sin glæde over dette lovforslag, fordi det kan få mennesker til at tro, at vi hermed har løst et problem, og det har vi ikke.

Statsministeren benyttede lejligheden under sin nytårstale til at henvise til en fjernsynsfilm og sagde noget om, at den var et eksempel på vold. Man kunne nævne en anden fjernsynsudsendelse, »Direktøren hedder Carla«, tror jeg den hed, der gav et billede af en arbejdsplads, hvor der var en kvindelig direktør, og hvor der var 150 kvinder og 1 mand ansat. Men hvad viste den endvidere? At når det var sådan, udtalte direktøren åbent, skyldtes det, at kvinder mellem 20 og 35 hurtigst og bedst kunne udføre dette arbejde, og at en så grov sortering ikke var mulig at gennemføre over for mænd, fordi de var for organisationsmindede og ikke ville affinde sig med en så grov sortering. Den fjernsynsfilm kunne man jo også have brugt til at sige noget om, hvordan forholdene er i Danmark, og ikke alene noget om, hvad der skete i Romerriget, for det her skete altså ikke i Romerriget, det var her og nu, herhjemme.

Jeg tror altså, at man med et sådant lovforslag meget nemt kan komme til at skjule

[Jørgen Jensen]

en række af de forhold, der er, i stedet for at prøve på at gribe ind og sige til arbejderklassen: hvad skal vi gøre? Det er altså et spørgsmål om at angribe ledelsesretten, og det hænger også sammen f. eks. med loven om arbejdsanvisning. Vi kan selvfølgelig godt bestemme, at arbejdsgiverne ikke i annoncer må sige, at det skal være mænd eller kvinder, men det er vigtigere at sige til arbejdsgiverne, at skal de bruge arbejdskraft, må de tage den arbejdskraft, de får anvist, uanset om kvinden er 35 eller 55 år, og det samme gælder mænd. Det hænger altså også sammen med vores holdning og vores vilje til at sætte ind her. Jeg mener ikke, at de forslag, som er skitseret, vil løse problemet med hensyn til anvisningen og sikre, at kvinderne ikke også bliver sorteper her.

Jeg kan bare nævne sådan en ting, som vel også må blive følgen af de foreliggende lovforslag, at man på arbejdsanvisningskontorerne ophører med at have to farver kort. Endnu har vi jo et gråt kort for kvinder, der er ledige, og en anden farve kort for mænd. Nu er det imidlertid ikke kortets farve, der er det afgørende, det afgørende er den holdning, man har.

Som sagt vil vi se velvilligt på lovforslagene i udvalget og prøve på at rette op på nogle af tingene, men vi har absolut ikke nogen forhåbninger om, at man gennem en sådan lovgivning kan forhindre den diskriminering, som finder sted.

Bolvig (RV):

Næsten på årsdagen for Europarådets direktiv om ligebehandling af kvinder og mænd vedrørende beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse og arbejdsvilkår er vi i stand til at gennemføre en lovgivning, der til en vis grad opfylder hensigten i dette direktiv.

Det kan egentlig chokere, at det er nødvendigt for os at ændre i så mange paragrafer og bestemmelser inden for arbejdsmarkedsområdet for at skabe ligestilling, og det gør det naturligt at foreslå, at vi snarest går videre på det sociale og det skattemæssige område.

Det radikale venstre har sympati for de foreliggende lovforslag, som vi dog finder især har positiv psykologisk værdi. Skal vi sikre ligestilling, kræver det først og frem-

mest en holdningsændring, som desværre ikke kan skabes fra den ene dag til den anden. Hvis vi ønsker at skyde genvej, er det efter min mening nødvendigt, at vi gennemfører en aktiv ligestillingspolitik i det mindste inden for den offentlige sektor. Vi kan og bør gøre det, i erkendelse af at vi stadig takket være vanetænkning på en række områder stiller kvinder ringere end mænd. Vi kan bl. a. gennemføre en vis kønskvotering ved tildeling af offentlig støtte til erhvervslivet, ligesom vi i dette mandsdominerede folketing må lære at feje for egen dør. Jeg gad kende arbejdsministerens indstilling til sammensætningen af de utallige råd, udvalg og kommissioner, som gennem tiderne er nedsat af denne forsamling og af den regering, arbejdsminister Auken tilhører. At ånden i de behandlede lovforslag krænkes, er ganske vist.

Inden for de sidste to uger har vi stødt på uligheder her i tinget både vedrørende adoption, hvor gældende praksis aldersdiskriminerer kvinder, og vedrørende spørgsmålet om længden af kvinders og mænds udenlandske ægtefællers ophold i Danmark, inden statsborgerskab kan opnås.

Det mest konkrete i disse lovforslag er sikringen af gravide kvinder. Det radikale venstre er helt enig heri, men jeg vil bede ministeren overveje, om ikke de særlige regler for graviditet og fødsel bør være et statsanliggende og derfor statsfinansieres. En for stor belastning af arbejdsgiverne kan give et ikke tilstøttet bagslag for kvinder i den fødegygtige alder.

Jeg er derimod ikke tryk ved bestemmelsen i lovforslag nr. L 148, § 1, stk. 3, der siger, at loven ikke finder anvendelse, i det omfang en tilsvarende pligt til lige behandling følger af en kollektiv overenskomst. Jeg tror, at de almindelige domstole bedre vil kunne varetage de berørtes interesser end arbejdsretten, som overhovedet ikke besidder nogen form for ligeretsekspertise. Arbejdsmarkedets parter bør i hvert fald udarbejde generelle ligeretsaftaler såvel på det private som på det offentlige arbejdsmarked. Det har svenskerne gjort, og jeg håber, ministeren vil foranledige, at de seneste aftaler bliver tilstillet arbejdsmarkedsudvalget.

Jeg finder forslagens annoncebestemmelser forkrampede og vil advare mod en rigoristisk brug af dem. Gudskelov er der da forskel på de to køn, og denne forskel bør komme frem

[Bolvig]

ved en smidig administration af dispensationsmulighederne.

Vi bør respektere ideologiske opfattelser, hvorfor jeg er glad for, at ministeren i bemærkningerne til § 11 i lovforslag nr. L 148 præciserer, at trossamfunds bibelbestemte modvilje mod at ansætte kvindelige præster respekteres. Ministeren bør dog være opmærksom på, at lovtæksten i modsætning til forslagens bemærkninger kan blive aktuel for folkekirken. Et menighedsråd kan eksempelvis ikke nægte en kvindelig præst ansættelse, såfremt der ikke er mandlige ansøgere. Jeg tror, der i loven bør stå, at religiøse samfund er undtaget. Vi kan ikke være bekendt at henvise f. eks. Mosaik Troessamfund til at søge dispensation i arbejdsministeriet, når det skal ansætte en rabbiner.

Jeg tror, lovforslaget kræver en grundig udvalgsbehandling, idet der er mulighed for mange fortolkninger. Kan en arbejdsgiver f. eks. blive dømt, såfremt han på grund af sine produktionsbygningers udformning ikke er i stand til at ansætte sin arbejdsstyrke efter lovens retningslinjer?

Jeg er klar over, at ministeren har haft lovforslaget til udtalelse hos organisationer, i forskellige ministerier og i ligestillingsrådet, men har man undersøgt de mange forskellige administrationsreglementer og fået dem tilpasset de principper, der ligger til grund for lovforslaget?

Det radikale venstre er positiv over for lovforslaget om oprettelsen af ligestillingsrådet. Rådet bør være det vagtsomme øje, som skal bidrage til at skabe offentlig debat om forskelsbehandling, men det skal ikke selv være en videnskabelig institution. Det er vigtigt, at de kvindeorganisationer, der i sin tid stod bag oprettelsen af ligestillingsrådet, under drøftelser i kvindekommisionen føler deres ansvar og stadig støtter rådet med inspiration. Ligestillingsrådet bør efter min mening årlig aflægge beretninger, så offentligheden løbende kan følge rådets arbejde.

Honoré (KrF):

Kristeligt folkeparti er tilhænger af princippet om lige løn for lige arbejde og lige behandling af personer med ens kvalifikationer. Der er ikke tvivl om, at der ved bedømmelse af kvalifikationerne i en lang række stillinger og arbejdsfunktioner kan ses

bort fra den pågældendes køn. For så vidt er vi enige i det anliggende, der ligger i rådets direktiv og i det deraf afledte lovforslag.

Men i rådsdirektivet kommer man også ind på, at ligebehandlingen har visse grænser. Det gælder graviditet og moderskab og de dermed forbundne beskyttelsesbestemmelser. En anden grænse er, at udøveres køn i nogle former for erhvervsudøvelse og uddannelser kan være af så stor betydning, at ligebehandlingsprincippet ikke gælder, art. 2, stk. 2. Dette modificerende princip trænger formodentlig til en uddybning.

Arbejdssociologisk er der næppe tvivl om, at der findes arbejder, hvor det ene køn fremviser bedre resultater end det andet. Arbejdssociologiske resultater bør derfor efter min mening også indgå i fortolkningen af rådsdirektivets art. 2, stk. 2, således som den er kommet til udtryk i lovforslagets § 11, stk. 1. Denne meget vigtige modifikation bør ikke være en administrativ beføjelse til ministeren, men formodentlig præciseres i selve loven til umiddelbar anvendelse på arbejdsmarkedet.

Der er en anden afgrænsning af ligebehandlingsprincippet, eller man kan sige et antiligebehandlingsprincip i ligebehandlingsprinciploven. Det drejer sig om – skal vi sige det en lille smule firkantet – muligheden for at diskriminere mændene for at afhjælpe diskriminering af kvinder.

EF-direktivet påbyder ikke en sådan kønsdiskriminering af mændene, men tillader den. Arbejdsministeren ønsker at gøre brug af denne tilladelse med § 11, stk. 2, og der tænkes formodentlig her på sådanne ting som kønskvotering. Jeg vil gerne høre, hvad arbejdsministeren har tænkt på med denne § 11, stk. 2. Resultatet må dog være, at ministeren ønsker at indføre en kønsdiskriminering som middel til at afskaffe, hvad han formodentlig vil forstå som en anden kønsdiskriminering, og det vil sige, at man for at fremme lighed skal indføre ulighed.

Forbuddet mod ved annoncering at angive, at man foretrækker personer af et bestemt køn, er direkte latterligt. Hvis man som arbejdsgiver af forskellige grunde – måske arbejdssociologiske – foretrækker personer af et bestemt køn, ville det være at spilde de ansøgers tid, der er af det andet køn, og hvis ansøgninger kun vil blive behandlet på skrømt.

[Honoré]

Kristeligt folkeparti er som sagt positivt over for ligebehandling af mænd og kvinder i de former for beskæftigelse, hvor kønnet er irrelevant, men jeg spørger: i hvor stor udstrækning er kønnet irrelevant rent arbejds-sociologisk? Det spørgsmål er ikke afklaret, og derfor kan der komme noget virkeligheds-fjernt over store dele af denne debat. Vi kan ikke give tilslutning til, at lovforslaget indrømmer ministeren hjemmel til at indføre kønsdiskrimination, ulighedsbehandling, med det formål at afskaffe anden ulighed.

Vi må også spørge, om der er behov for en egentlig ny lov, eller om disse ting ikke kan ændres i de forskellige eksisterende love eller gennem arbejdsmarkedets parters egne forhandlinger. Vi er bange for, at ministeren med dette forslag er gået betydelig længere end EF-direktivet, og vi er overbevist om, at en gennemførelse af denne lovgivning ville medføre et uhyre, skal vi kalde det hykleri.

Lovforslag nr. L 149 indeholder nogle ændringer i forskellige ansættelseslove. Vi kan se positivt på nogle af dem, således ens mindstealder for mænd og kvinder i sømandsloven. Vi er også overbevist om, at der er en positiv hensigt i bestemmelserne om beskyttelse af gravide. Det er også et anliggende for kristeligt folkeparti at beskytte den gravide. Men vi vil med flere andre ordførere gerne gå ind i en drøftelse af, om disse bestemmelser vil medføre, at arbejdsgivere, som nogle siger, bliver yderligere betænkelige ved at ansætte unge kvinder. Jeg er også selv betænkelig ved, at man i lighedens navn vil fratage kvinder rettigheden til at hæve lærekontrakter i forbindelse med f. eks. indgåelse af ægteskab eller indtræden af graviditet, men det er vel ting, som typisk egner sig til udvalgsarbejde.

Hvad angår ligestillingsrådet, vil jeg gerne sige, at vi ligesom tidligere tager afstand fra dette ligestillingsråd. Vi er tilhængere af ligestilling mellem mænd og kvinder. Vi er tilfredse med, at man i Danmark er nået langt med hensyn til ligestilling – meget bredt forstået. Men vi må gøre os helt klart, at ligestillingsbegrebet er meget diffust. Det fremgår jo også med al ønskelig tydelighed af kap. 4 og 5 i betænkningen vedrørende ligestilling, hvor der er opregnet mange eksempler på, hvor uklart ligestillingsbegrebet er, og hvor forskelligt det kan tolkes. Det kan tolkes således, at man for at få den fulde ligestilling i

folketinget f. eks. skulle have nøjagtig lige mange mandlige og kvindelige medlemmer af folketinget, ja, af hver eneste folketingsgruppe. Hvis dette er et af delendemålene for de totale ligestillingsbestræbelser, er det klart, det vil betyde en total omkalfatring af samfundet og en bestræbelse, der – som ganske rigtigt fremhævet af fru Mette Madsen – vil berøre mange mennesker friheden til at være anderledes end det andet køn.

Kristeligt folkeparti har en anden opfattelse af ligheds-, friheds- og broderskabsprincipperne end socialdemokratiet og socialistiske partier. Vores udgangspunkt er ikke en mere eller mindre udtalt forgudelse af kollektivet, og vi minder om det ord, man kan læse, når man går ned på Ridebanefløjen:

»Virk i fællig, men forskellig.

Drag til minde: Mand er mand og kvinde kvinde.«

Vi nærer frygt for, at ligestillingsrådet vil misbruge lighedsbegrebet som middel til en uhyggelig tvangssocialisering af samfundet og familien. Jeg minder om slagord som »kvindekamp er klassekamp«. Åbner vi porten for den slags gennem et sådant råd?

Vi er endvidere modstandere af, at man for statslige midler vil fremme en bestemt ideologi. Det må være op til private pressionsgrupper, herunder forskellige kvindegrupper, at søge at påvirke mentaliteten og forholdene i den retning, de ønsker.

Mølgaard (DR):

Det er på sæt og vis rart at høre lidt EF-kritik fra partier, der ellers i enhver sammenhæng lydefrit har syntes at ville underkaste sig alle direktiver fra EF-hovedkvarteret. Det giver denne debat dog anledning til at fornøje sig over.

Men den må også give anledning til at konstatere, at der er et problem vedrørende ligestilling mellem kønnene, den ligestilling, som tilsyneladende nok chauvinistisk kan negligeres, fordi den ikke lader sig realisere i enhver henseende, men som er en håndgribelig realitet som noget, vi mangler mileskridt for at realisere i det mulige omfang. Man bør ikke i anledning af de alen, der altid vil være i afstand fra fuldstændig ligestilling, lukke øjnene for de miles afstand fra ligestilling, der er nu.

[Mølgaard]

Som fru Mette Madsen konstaterede, er der allerede passeret mange milepæle på vej mod større ligestilling, men en del ligger uomtvisteligt også foran.

Man skal ikke tro, at EF kan bringe større ligestilling, hverken her, i Frankrig, Italien eller Spanien, hvis det land kommer med i møllen. Regeringen tror det heller ikke; den vil derfor nationalt gå videre, end EF ønsker det af os. Jeg mangler ikke sympati for denne nationale regeringsbestræbelse, tværtimod: flere bestræbelser af den art kunne være på deres plads, men jeg nærer stor skepsis over for de faktiske virkninger af regeringens konkrete initiativ. Omgåelsesmulighederne fra de foreslåede bestemmelser er store, og hvad der er nok så betænkeligt, imødegælsesforanstaltningerne vil få en sådan karakter, at man reelt får større ulighed ved regeringens forslag.

Et konkret eksempel: man må ifølge forslaget ikke afskedige på grund af graviditet. Det lyder sympatisk, men mon det fremmer beskæftigelsen blandt kvinder, der i forvejen er arbejdsløshedsramt i størst omfang? Nej, det vil tværtimod medføre, at færre vil ansætte kvinder, at flere vil afskedige efter en fødsel for at forhindre gentagelsestilfælde for at fastholde det omkostningsminimeringshensyn, som nu engang er og må være alfa og omega i enhver virksomhed. Det mindsker erhvervsudbuddet til kvinder, som unægtelig var med til at øge ligestillingen.

Hvordan tror regeringen dog, at den kan lovfæste om ansættelser og forfremmelser for andre områder end for det direkte offentlige område? Det er jo ikke det land Utopia, vi lever i, men det lille kriseramte Danmark i det store EF, som skulle være åh så velsignet.

Holdninger, familiemønstre, interaktioner eller samspil mellem enkeltmennesker, organisationer, institutioner og virksomheder er noget, man må forsøge at ændre på fra enhver autoritativ side, men regeringen og folketinget bør under udfoldelse af deres virksomhed i den retning mærke sig to uomtvistelige kendsgerninger: dels risikoen for afmægtighed, således at man lader være med at gennemføre reguladetri, som er nytteløs – love og myndighedsforskrifter er talrige nok, uoverskuelige nok og upåagtede nok med eller mod vilje i befolkningen i forvejen, og bureaukratiet trænger i det hele ikke til gødskning – dels at god vilje i mange tilfæl-

de absolut ikke er nok, men at resultatet af en sådan med tilstrækkeligt ukendskab til realiteterne kan modarbejde formålet.

Jeg er desværre bange for, at det endda ikke er ukendskab, der driver værket i regeringen, men at det er en fast hånd, som målbevidst holder kikkerten for et blindt øje for at opnå medvind, uanset hvor mange små skibe der kommer til at kuldsejle under denne regerings politiske kurs.

Til slut om ligestillingsrådet: uden at anfægte den gode vilje igen en gang, men hvad nytte skal det dog til med at opnormere, ekstrautorisere dette råd? Jeg spørger bare, for jeg ser det i hvert fald ikke dokumenteret i det nu foreliggende materiale og vil afvente denne dokumentations fremkomst, inden jeg vil støtte tanken. Har erfaringerne og resultaterne indtil nu talt for denne grundfæstelse af dette papirkonsumerende og -forarbejdende organ? Måske, men lad os få dokumentation for det.

De konkrete beskæftigelsesforslag, vi i dag har på bordet med henblik på større ligestilling, men som faktisk skaber større ulighed, ser jeg indtil videre som en dokumentation på, at ligestillingsrådet oprigtig talt har spillet næsten fallit indtil nu.

Et spørgsmål til allersidst. Hvordan går det med kønskvoteringsprincippet's første gennemførelse i ligestillingsrådet? Er det faktisk gennemført? Er det realiseret i sekretariatet og i bemandingen af rådet, og påtænker man at gøre det, hvis det ikke allerede er gennemført?

Kurt Hansen (VS):

Jeg skal ikke under førstebehandlingen af de tre lovforslag gå så meget i enkeltheder med forslagene, men mere komme med nogle generelle og principielle kommentarer til problemet under ét. Indledningsvis kan jeg da ikke lade være med at komme med den bemærkning, at det må være en glæde for den nye arbejdsminister, tidligere EF-modstander hr. Auken, nu at komme med et forslag, der kan forsøge at give EF sådan et vist demokratisk skær, og det skal han da have et til lykke med.

Når den socialdemokratiske regering barsler med et forslag om ligebehandling mellem mænd og kvinder, skal vi ikke lade os forblænde til at tro, at problemet omkring

[Kurt Hansen]

kvindearbejdsløsheden m. v. nu endelig er ved at trænge ind i de socialdemokratiske baner. Dette forslag er helt banalt, og det er en temmelig stiv og mekanisk overførelse af et EF-direktiv, som socialdemokratiet ikke har gjort sig særlig mange anstrengelser for at sætte i forbindelse med den faktiske situation, som kvinderne står i i dag: den stigende arbejdsløshed og de asociale nedskæringer. Forslaget kunne faktisk være med til at fremme nogle illusioner om, at socialdemokratiet tænker alvorligt på kvindeproblemerne.

Hvis man skal karakterisere forslagene, er der tale om intetsigende og konsekvensløse forslag, som allerhøjest kan bruges til at lægge hovedet på sovepuden. Nu behøver vi ikke at bekymre os mere om den sag, men i virkeligheden vil dette jo medføre, at kvinderne i stor udstrækning kommer til at føle sig yderligere til grin.

Forslagene er et udtryk for en overfladisk og en generel beskyttelseslovgivning og altså ikke noget forsøg på at tage fat om de virkelige konkrete problemer, som kvinderne i dag bliver konfronteret med. Den ene lov begrænser sig til at sige, at der ikke må finde forskelsbehandling sted på grund af køn, og dette afgrænses yderligere ved henvisning til graviditet eller ægteskabelig eller familiemæssig stilling. Dette gælder områder som ansættelse, forflyttelse, forfremmelse m. v., adgang til erhvervsuddannelse og omskoling, arbejdsvilkår og herunder også løn og afskedigelse. Det præciseres, at det grundlæggende princip i ligebehandlingen er, at ethvert individ skal vurderes ud fra sine egne forudsætninger, altså ikke ud fra sit køns forudsætninger. Her kan man spørge, hvad resultatet af denne vurdering vil blive, når arbejdsgiveren skal bruge bestemte kvalifikationer til et bestemt job til en så lav pris som overhovedet muligt. Fra venstresocialisternes side må vi klart påpege, at forudsætningen for, at et påbud mod forskelsbehandling skal få nogen egentlig effekt, er, at man kommer til bunds i problemet og forstår, hvori forskellene reelt består, og at hensigten er, at disse grundlæggende forskelle på længere sigt skal ophæves. Denne forståelse og hensigt ligger tydeligvis ikke i disse forslag. For regeringen og socialdemokratiet ligger forskellene i adgang til bestemte job bl. a. mest i graviditet, ægteskab og fysisk styrke.

Men problemerne bunder i virkeligheden i, at kvinder på grund af ansvar over for hus og hjem, på grund af deres ansvar i reproduktionssfæren, som hovedfunktion er socialiseret til at varetage nogle bestemte funktioner. Dermed har de udviklet nogle bestemte kvalifikationer, som i arbejdsmarkedssituationen får nogle bestemte konsekvenser for deres erhvervs muligheder, bl. a. at kvinder er dobbeltarbejdende, at de er henvist til ganske bestemte arbejdsfunktioner, bestemte brancher med udpræget ufaglært arbejdskraft til lav løn osv. Forskellene drejer sig altså ikke om styrke og ikke om graviditet, og disse forskelle kan ikke ophæves med nogle lovforslag, der forbyder en diskriminering på dette grundlag.

Problemet er mere omfattende. Der er jo tale om en dybtgående kønsarbejdsdeling, og at ophæve den kræver nogle helt andre, tilbundsgående ændringer på såvel lang som kort sigt. Hvis nogle af forskellene tilnærmelsesvis skal nedbrydes, kræver det anderledes offensive foranstaltninger, som går langt videre end en moralsk opfordring til ligebehandling, hvor arbejdsgiverne kun risikerer en symbolsk bøde, hvis loven ikke holdes. Det er ikke symbolske bøder, der kan ophæve en kønsarbejdsdeling eller nogen anden form for arbejdsdeling i øvrigt, som arbejdsgiverne kan finde på at udnytte.

Hvis det virkelig skal batte noget, skal der på længere sigt skrives ind over for det kønsopdelte arbejdsmarked. Når kvinderne i hobetalt bliver arbejdsløse, skyldes det dels, at mange kvindearbejdspladser bukker under i krisen, dels at mange af de funktioner, som kvinder varetager i industrien, bortrationaliseres og automatiseres, således at kvinderne ryger ud. Vi mener derfor, at der skal sættes ind over for disse omfattende rationaliseringer og automatiseringer, der som konsekvens har en omfattende reduktion af arbejdsstyrken. Her går det især ud over den kvindelige arbejdskraft. Dette gælder i industrien, men naturligvis også inden for kontor, inden for butik i forbindelse med indførelse af EDB og kasseapparaterterminaler m. v.

Der må også igangsættes omfattende muligheder for, at kvinder kan blive omskoleet til at varetage disse nye funktioner. Der må stilles øgede uddannelsesmuligheder til rådighed, og disse uddannelsesstilbud bør være tilbud, der gives i arbejdstiden, således at

[Kurt Hanson]

kvinder har en reel mulighed for at følge dem. Ligeledes må det være et krav, at når en virksomhed fyrer for en kort periode og igen skal til at ansætte, at der så må holdes samme kønsfordeling. Disse krav er af en helt anden art og en helt anden karakter end dem, som regeringen og socialdemokratiet har lagt frem.

Socialdemokratiets krav bygger på en individuel vurdering af enkeltpersoners forudsætninger. Når det er arbejdsgiveren, der skal vurdere, ved vi godt, hvis forudsætninger der så bliver udgangspunktet, og det må vi klart sige fra over for. Efter VS' mening er det ikke den måde problemerne skal løses på, det skal løses gennem uddannelsesmulighederne. Al den snak om lige adgang til det ene og det andet, som vi er blevet fyldt med til hudløshed, har aldrig betydet lige adgang, hverken kønsmæssigt eller klassemæssigt, og vil heller ikke gøre det nu, hvor der er en klar krise, som slår nogle dybe skår i den socialdemokratiske lighedsideologi.

Så kan man selvfølgelig spørge: hvad skal vi med dette abstrakte forslag, når problemerne for kvinderne ikke bliver tilnærmelsesvis løst, og når alt andet, hvad socialdemokratiet generelt foretager sig, betyder nedskæringer og forringelser? Der skal ikke herske tvivl om, at vi naturligvis vil være med til at støtte forslag om, at kvinder ikke kan afskediges på grund af graviditet. Vi mener heller ikke, at det kan accepteres, at kvinder under børns sygdom kan blive udsat for fyringer eller blive forulempet på anden måde. Det er et spørgsmål, om det er en rigtig fremgangsmåde at gennemføre sådanne forslag i folketinget. Det har bl. a. i forbindelse med funktionærloven vist sig, at der er vide muligheder for at omgå denne lov. Her fyrer arbejdsgiverne naturligvis også en række gravide kvinder, selvfølgelig ikke med den begrundelse at de er gravide – i hvert fald ikke udadtil – men finder andre årsager til at forklare fyringsgrunden.

Vi mener, at det måske nok ville være bedre, at disse forhold blev overenskomstsikrede, at der blev tale om, at man ude på arbejdspladserne, ude i fagforeningerne fik gennemført bestemmelser herom, således at man kunne have nogle direkte kontrolinstanser, hvor problemerne reelt eksisterede. Jeg tror ikke på, at det er den rigtige måde at køre over domstole osv. osv.

Til slut skal det lige nævnes, at der endnu er en skavank ved forslaget og en ret så alvorlig skavank, nemlig at det er op til de enkelte arbejdere at bevise, at der har fundet en forskelsbehandling sted. Det vil sige, at forslaget i sidste ende kun kommer til at gælde de ihærdige, dem, der virkelig har mod på at prøve at tage en retssag og køre tingene igennem, forsøge at komme igennem over for det store, stive statsbureaukrati.

Arbejdsministeren (Auken):

Jeg vil gerne sige tak til ordførerne for de mange og interessante betragtninger, der er fremført om disse 3 lovforslag. Der er jo det ved ligestillingsproblemet, problemet om forholdet mellem mænd og kvinder, at det minder alle om alt muligt andet. Derfor er vi nået vidt omkring i debatten i dag, men jeg synes alligevel, at der er kommet mange gode og mange konstruktive synspunkter frem i de indlæg, der er blevet holdt.

Jeg vil først sige til hr. Lawaetz, at det altid er med en vis forventning, man hører fremskridtspartiets ordfører udtale sig om forslag, der betyder fremskridt for lønmodtagerne på arbejdsmarkedet. Og hr. Lawaetz' indlæg kunne ikke skuffe nogen rimelig forventning i retning af en negativ holdning til fremskridt for lønmodtagerne på arbejdsmarkedet.

Dette, at vi nu sikrer, at der ikke kan diskrimineres mod kvinder med hensyn til ansættelse, forfremmelse, uddannelse, afskedigelse, at kvinder ikke kan afskediges på grund af graviditet, at der ikke kan laves kønsdiskriminerende avertering og andre fremskridt, alt dette bliver nu af hr. Lawaetz kun omtalt som byrder for erhvervslivet, bureaukrati, kontoriusseri osv. Jeg tror, det er karakteristisk for fremskridtspartiets holdning til spørgsmålet på arbejdsmarkedet, at uanset hvilke fremskridt det drejer sig om, bekæmper man det med alle til rådighed stående midler.

Hr. Lawaetz mener, at det har voldt mig sorg at fremsætte dette forslag. På dette punkt må jeg skuffe hr. Lawaetz; det har givet mig en meget stor glæde at fremsætte dette forslag, fordi jeg mener, at det er væsentligt, selv om vi ikke løser ligestillingsproblemerne gennem en formel ligestilling, som dette lovforslag lægger op til, at vi bruger

[Arbejdsministeren]

lovgivningen i den retning, som det er foreslået her, til at yde et bidrag til en mere reel ligestilling på arbejdsmarkedet mellem mænd og kvinder.

Fru Mette Madsen sagde, at venstre var tilhænger af ligestilling, men at man ville vente med at juble, indtil man så, hvad forslagene gik ud på. Jeg mener nu, at intentionerne fremtræder ganske klart, men det er indlysende, at rækkevidden af de enkelte bestemmelser altid må kunne undersøges nærmere, også kritisk, som fru Mette Madsen lagde op til det, og det er vi meget parate til at gøre i udvalgsarbejdet. Jeg håber, at det udvalgsarbejde, vi skal have, bliver et fordomsfrit, grundigt og konstruktivt udvalgsarbejde uden de mange massive forudfattede fordomsfulde holdninger, som man ofte møder, når man diskuterer ligestillingsproblemer mellem mænd og kvinder.

Til fru Mette Madsens beroligelse kan jeg sige, at nogle af de problemer, som blev rejst i indlægget, allerede er klaret i bemærkninger til forslaget, herunder også spørgsmålet om ansættelse af kvindelige skuespillere, så der bliver ingen problemer hverken på Det kgl. Teater eller andre teatre i forbindelse med denne lovgivning her.

Fru Grethe Fenger Møllers indlæg faldt i to dele, som man kan sige var meget forskellige. Den første del af indlægget var et meget positivt, et meget konstruktivt indlæg, jeg havde nær sagt et indlæg, der var formanden for Dansk Kvindesamfund værdigt, hvor der blev givet tilslutning til intentionerne og til synspunkterne, hvor der blev givet tilslutning til den model, som lovforslaget er bygget op omkring, hvor man siger, at hvis arbejdsmarkedets parter, organisationerne, selv kan løse problemerne ad overenskomstvejen, så skal de fortsat have mulighed for at gøre dette. Hvor man også understregede, at selv om man ikke kan løse ligestillingsproblemet ad lovgivningens vej alene, så kan man yde et bidrag, som jeg var inde på det før.

Men da vi så kom til anden del af indlægget, så var det, ligesom om det ikke længere var formanden for Dansk Kvindesamfund, men formanden for Dansk Arbejdsgiverforening, der havde ordet. At det skulle være en forskelsbehandling af kvinder og betydende en reel diskrimination af kvinder, at arbejdsgiverne ikke fortsat kan afskedige en kvinde blot med henvisning til, at vedkommende er

gravid, som vi jo har set mange eksempler på det inden for pengeinstitutternes verden, inden for hele funktionærområdet og på det almindelige arbejdsmarked, er fantastisk at høre fru Grethe Fenger Møller sige i alvor i 1978. Jeg ved ikke, om fru Grethe Fenger Møller og andre så den fjernsynsudsendelse, som fru Lis Møller, tidligere medlem af folketinget for det konservative folkeparti, havde for nylig om abortproblemerne, hvor fru Lis Møller spurgte forskellige mennesker, som på ansvarlig måde arbejder med abortsøgende kvinders vanskeligheder, om de årsager, som kvinderne giver til, at de søger abort. Vi fik det svar, at en af hovedgrundene, der nævnes, er, at hvis vi bliver gravide, så mister vi vores arbejde. Så kan man oven i købet høre en kvindelig ordfører sige, at det er en diskrimination af kvinderne at forbyde arbejdsgiverne at afskedige en kvinde alene med henvisning til graviditet. Hvad er det for et argument, at hvis man pålægger arbejdsgiverne byrder – jeg mener meget begrænsede, meget overskuelige, meget administrerbare byrder i denne forbindelse – så vil det gøre det vanskeligere for kvinderne at få beskæftigelse ude i erhvervslivet? Kunne man ikke med lige så stor styrke sige det samme om ligeløn, som vi fik gennemført i sin tid, at hvis kvinder skulle have det samme for deres arbejde som mænd, ville der være en tilbøjelighed til at ansætte færre kvinder ude på arbejdsmarkedet? Skal det så føre til, at Dansk Kvindesamfund og andre skal til at afskaffe ligelønnen på arbejdsmarkedet for at give kvinderne en mere central stilling på vores arbejdsmarked? Jeg tror, at de kvinder, som i disse år i et meget stort tal melder sig på et meget vanskeligt arbejdsmarked, og som har store problemer med deres familier, skal støttes af lovgivningen, at vi skal støtte børnefamilierne, at vi skal støtte den gifte kvindes mulighed i stedet for af hensyn til nogle snævre og efter min mening ikke gennemtænkte arbejdsgiverindvendinger at sige: pas endelig på, vi må ikke gøre noget for kvinderne på dette område.

Så bliver der sagt, at der er tale om, at vi med dette om graviditet går ud over det direkte, der ligger fra EFs side. Det er ikke vores opfattelse. I direktivet ligger der udtrykkelig en henvisning til, at der ikke må ske en hverken direkte eller indirekte forskelsbehandling af kvinder. Vi har kun øn-

[Arbejdsministeren]

sket at præcisere, hvad der ligger i udtrykket »indirekte forskelsbehandling«, og vi mener altså, at vi er i fuld overensstemmelse med direktivets hensigt og forarbejder på dette felt ved at tage det med.

Og ville det overhovedet blive forstået, at vi kom med et lovforslag om ligebehandling på arbejdsmarkedet af mænd og kvinder, og at det fortsat skulle være muligt for en arbejdsgiver blot med henvisning til, at en kvindelig lønmodtager var gravid, da at hun kunne afskediges?

Med hensyn til ændringerne af funktionærloven siger fru Grethe Fenger Møller noget, som jeg er enig med hende i, at det må være naturligt, at den gravide underretter sin arbejdsgiver om sin graviditet. Jeg har sagt, hvis man kan løse det problem, vil vi gerne løse det. Men det er jo ikke det, der står i funktionærloven. Det, der er funktionærlovens bestemmelse, er, at denne underretning af arbejdsgiveren skal gives, for at arbejdsgiveren skal have mulighed for i tide at komme af med den pågældende lønmodtager. Hvis den kvindelige lønmodtager glemmer at fortælle sin arbejdsgiver det, så skal hun kunne bortvises uden videre varsel. Det er det, jeg har ønsket at ændre ved dette forslag om ændring i funktionærloven, og jeg kan ikke forestille mig, at fru Grethe Fenger Møller skulle være uenig med mig i dette.

Jeg forstår, at der er en splittelse i fru Grethe Fenger Møllers sind med hensyn til loyaliteten over for det konservative folkeparti på den ene side og det kvindepolitiske engagement, som vi alle er fulde af beundring over at fru Grethe Fenger Møller har påtaget sig, på den anden side. Jeg håber, at det er kvindepolitikeren Grethe Fenger Møller, som må vinde denne indre kamp.

Hr. Ebbe Carlsen vil jeg takke for et meget positivt og et meget konstruktivt indlæg. Det, hr. Ebbe Carlsen sagde, viser efter min opfattelse den meget fremskridtsvenlige holdning, som centrum-demokraterne altid har indtaget, når det gælder arbejdsmarkeds-spørgsmål og spørgsmål om fremskridt for lønmodtagerne på arbejdsmarkedet.

Til hr. Ole Henriksen vil jeg sige, at selv om man har et negativt forhold til De europæiske Fællesskaber og det europæiske samarbejde, synes jeg, at det er forkert at bruge en lejlighed, hvor EF rent faktisk kommer med noget, som er progressivt, noget, som er

med til at presse udviklingen frem, noget, som ganske vist ikke løser alle problemerne, men som selv hr. Ole Henriksen må erkende betyder et fremskridt, til at føre en generel polemik mod EF. De af os, som har været skeptiske over for EF-samarbejdet, har jo netop peget på faren for gennem EF-samarbejdet, at det nationale initiativ blev bremset. Men her ser man et tydeligt eksempel på, at et internationalt samarbejde er med til at presse nationale fremskridt frem. Og det synes jeg vi skal hilse velkommen.

Der er blevet rejst en række spørgsmål, som jeg mener er mere egnet til udvalgsarbejdet, herunder også det vanskelige spørgsmål om bevisbyrden i de tvivlstilfælde, der opstår ved administration af loven. Der er dog et enkelt synspunkt, som hr. Ole Henriksen fremførte, jeg gerne vil kommentere. Og det er spørgsmålet om lovgivningen i de øvrige nordiske lande.

Så vidt jeg er orienteret, overvejer Norge at gennemføre en lovgivning efter samme model, efter samme mønster som de forslag, vi her lægger frem i dag. I Sverige er man gået en anden vej, idet man dér har lavet en lovgivning til fremme af ligestilling, der tager sigte på foranstaltninger, som vi kan sammenfatte under overskriften »positiv særbehandling«, altså spørgsmål om kønskvotering i uddannelse og beskæftigelse osv.

Jeg vil gerne om det svenske forslag sige, at det vil også inspirere os i vores fortsatte arbejde, og lovforslaget her åbner jo netop mulighed for, at man kan fravige lovens hovedprincip om ligebehandling, når der viser sig muligheder for at lave eller behov for at lave det, der kunne kaldes positiv særbehandling.

Så siger hr. Ole Henriksen: hvad betyder disse ting med ligeløn og med ligebehandling egentlig? Kan de garantere, at der virkelig kommer praktiske resultater i overensstemmelse med de smukke hensigter? Jeg synes egentlig, at ligelønssagen er et godt bevis på, at der kan komme noget konkret ud. For hvad er der sket, hvis vi iagttager lønudviklingen på arbejdsmarkedet inden for de sidste år? At selv om kvinderne betragtet som gruppe stadig væk ikke er oppe på det samme lønniveau som mændene, har de haft en betydelig hurtigere fremgang i deres lønforhold, end der har været gældende for mændene. Jeg tror, at ligelønstanken her både på

[Arbejdsministeren]

det overenskomstmæssige plan og på det lovgivningsmæssige plan i høj grad har været positiv.

Hr. Ole Henriksen efterlyste den fælles betænkning fra underudvalget under børnekommissionen og ligestillingsrådet, som var lovet færdig inden udgangen af 1977. Den vil blive færdig, så vidt jeg er orienteret, i løbet af februar måned.

Hr. Jørgen Jensen holdt et indlæg, som jeg på en række punkter var fuldstændig enig med ham i. Han sagde: dette forslag er et fremskridt, og tilføjede: et begrænset fremskridt, at det er farligt at betragte dette begrænsede fremskridt som en total løsning af kvindernes problemer på arbejdsmarkedet, og at det kan være farligt at bruge et forslag om formel ligestilling mellem mænd og kvinder på arbejdsmarkedet som et skærmbret, et illusionsnummer, en selvillusion i retning af, at man bilder sig selv ind, at man dermed har løst alle problemerne for kvinderne på arbejdsmarkedet. Jeg er helt enig med hr. Jørgen Jensen i denne betragtning. Vi løser nogle kontante problemer med dette forslag, men der er mange og meget store og meget reelle problemer tilbage for kvinderne på arbejdsmarkedet.

Så begyndte hr. Jørgen Jensen en førstebehandling af det forslag om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedssikring, som jeg går ud fra vi skal have på et senere tidspunkt. Og jeg tror ikke, at det er tiden i dag at tage denne debat op.

Jeg vil gerne til hr. Bolvig sige tak for det positive indlæg, der kom vedrørende loven og dens intentioner. Jeg er enig med hr. Bolvig i, at en af de vigtigste virkninger ved lovforslaget, hvis det bliver vedtaget, er en psykologisk virkning, et signal fra myndighederne, fra folketing, fra regering til det danske samfund, til den danske befolkning, som indvarsler en forhåbentlig kraftig holdningsændring i disse spørgsmål. Jeg tror, det er vigtigt, at et flertal i folketinget på basis af disse forslag tilkendegiver en positiv holdning over for ligestilling af kvinder på arbejdsmarkedet.

Hr. Bolvig må forstå, at jeg ikke er enig med ham i hans almindelige betragtning om, at det er bedre at løse arbejdsmarkedspolitiske stridspunkter i domstolene end gennem forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter og ad den normale fagretlige vej. Men det

er vel en principiel forskel mellem det radikale venstre og regeringen, som der vel ikke er grund til yderligere uddybning af ved denne lejlighed.

Hr. Bolvig var i lighed med en række andre ordførere inde på spørgsmålet om annonceringsbestemmelserne og håbede på en smidig administration af de regler, som skal følge heraf. Andre ordførere har været direkte kritiske. Jeg tror, en ordfører ligefrem brugte udtrykket, at det var en latterlig foranstaltning, der blev foreslået. Jeg vil gerne sige et par ord om baggrunden for, at vi har averteringsbestemmelsen med i lovforslaget.

Hvis det er sådan, at en arbejdsgiver i henhold til loven ikke må diskriminere i forhold til kvinder med hensyn til ansættelse, forfremmelse, afskedigelse, uddannelse osv., ville det være en stærk udhuling af denne begrænsning i arbejdsgivernes dispositionsret, hvis man ved avertering efter arbejdskraft kunne tilsidesætte samtlige de hensyn, man efter loven var forpligtet til at varetage ved selve ansættelses- og beskæftigelsessituationen.

Jeg håber, at denne averteringsregel, som umiddelbart kan lyde fremmed, en anelse besværlig i praksis, vil føre til, at man i stedet for at tænke på, hvilken arbejdskraft man ønsker sig, i annonceringen prøver at beskrive, hvad det er for et stykke arbejde, der skal udføres, og så lade det være op til de arbejdssøgende selv at vurdere, om man har de kvalifikationer, der skal til for at klare denne arbejdsopgave.

Jeg tror, der er megen vanetænkning og konservatisme på dette felt, som denne lidt besværlige bestemmelse kan bringe os ud over og måske få arbejdsgiverne til at tænke mere utraditionelt, når de skal besætte deres ledige stillinger i virksomhederne.

Jeg forstod på hr. Honoré, at kristeligt folkeparti ikke var modstander af ligebehandling af mænd og kvinder, forudsat at der ikke skete nogen ændringer i de forhold, der fandtes i samfundet i dag. Sådan måtte jeg forstå hr. Honoré, at man var tilhænger af ligebehandling, forudsat at det ikke betød nogen ændringer på arbejdsmarkedet. Det er måske et lidt vanskeligt synspunkt at omsætte i praktisk lovgivning. Jeg forstod det i hvert fald sådan, at hr. Honoré var ret negativ over for næsten alle de bestemmelser, der var indeholdt i lovforslaget. Jeg noterede mig

[Arbejdsministeren]

med interesse hr. Honorés brug af begrebet arbejdssociologi. Nu har jeg beskæftiget mig i nogle år med disse forhold, men jeg har aldrig hørt om arbejdssociologi i den forstand, som hr. Honoré bruger den i dag.

Så vidt jeg har forstået på hr. Honoré, var det en arbejdssociologisk kendsgerning, at kvinder ikke kunne bestride masser af job, fordi de var ikke så effektive og så hurtige osv. Jeg kender ikke disse undersøgelser. Jeg kender derimod en masse fordomme, en masse traditioner på arbejdsmarkedet, og det er dem, vi gerne vil prøve at overvinde. Der er ikke med dette lovforslag skabt nogen som helst forpligtelse til for en arbejdsgiver at anvende et bestemt køn til en bestemt beskæftigelse, men det er alene sagt, at man skal overveje, om det er saglige grunde, der gør, at man foretrækker den ene ansøger fremfor den anden. Man kan ikke bare klare sig med en henvisning til kønnet.

Jeg forstod på hr. Honoré, at han frygtede, at disse forslag ville føre til en tvangssocialisering af kvindens stilling i samfundet. Jeg må sige, at regeringens ambitionsniveau med forslagene er betydeligt mere behersket, end dette giver indtryk af. Vi ser ikke dette som en socialistisk reformlovgivning, vi ser dette som en simpel retfærdighedshandling over for kvinderne på arbejdsmarkedet, som både progressive mennesker i den borgerlige lejr og de socialistiske partier burde kunne give tilslutning til.

Jeg håber, at hr. Honoré ved en nærmere undersøgelse af lovforslagenes virkning vil støtte regeringen i bestræbelserne for at sikre den gravide kvinde på arbejdsmarkedet. Jeg har forstået det sådan, at kristeligt folkeparti lægger meget stor vægt på at sikre børnefamilien og de gravide kvinders interesser i arbejdsmarkedet.

På hr. Mølgaard forstod jeg, at retsforbundet var enig i de forslag, der lå der, men var imod dem, fordi man ikke troede, de kunne gennemføres i praksis. Jeg må sige, at det er en overraskende måde at ræsonnere på for en retsstatsmand. Tænk, hvis retsforbundet skulle anlægge de samme kriterier på sine egne forslag, at man skulle opgive alle de tanker, der ikke umiddelbart kunne gennemføres i praksis. Jeg kan i hvert fald se, at 90 pct. af retsforbundets idébygning ville bortfalde automatisk ved den betragtning, som hr. Mølgaard her har gjort gældende. Er det

ikke netop vores opgave politisk, hvis vi har nogle ideer, hvis vi har nogle synspunkter, da at bestræbe os på at overvinde de praktiske vanskeligheder, herunder også de mange fordomme, som findes på vores arbejdsmarked over for kvinderne?

Så benyttede hr. Kurt Hansen, da han ikke rigtig kunne finde noget egentligt at indvende mod disse love, lejligheden til at tale om alle mulige andre problemer, som kvinderne har i det danske samfund, og som selvfølgelig fra regeringens side er enig med hr. Kurt Hansen i at de har: kvindearbejdsløsheden, spørgsmålet om forskel i uddannelse, spørgsmålet om, hvad et traditionelt kønsrollemønster betyder for kvinderne, når de i stadig større udstrækning melder sig på arbejdsmarkedet osv. Vi er da enige i, at det i høj grad er reelle problemer for kvinderne på arbejdsmarkedet, og i, at de må løses; vi har fra regeringens side bestemt ikke opgivet at løse dem. Men dette, at der er andre problemer for kvinderne, skal da ikke føre os til, at vi så ikke vil løse de problemer, som lovforslaget her lægger op til. Vi kunne gå ind i en interessant diskussion om hr. Kurt Hansens betragtninger om det, jeg forstod blev kaldt reproduktionssfæren, og den socialisering, kvinden får i reproduktionssfæren, men vi vil nu fra regeringens side koncentrere os om de mulige og de positive fremskridt, der er chance for at tilkæmpe sig gennem gennemførelsen af disse forslag.

Endelig om hr. Kurt Hansens betragtning om, at det var bedre at lade organisationerne løse problemerne på arbejdsmarkedet end ved lovgivning: lovforslaget er netop bygget op på en sådan måde, at man tilskynder menneskene ude på arbejdsmarkedet til selv gennem deres organisationer, gennem fastlæggelse af overenskomster at klare disse problemer. Klarer man dem, sådan at man respekterer de minimumsfordringer, der er opstillet her i lovgivningen, vil hverken lovgivning, administration eller domstole blande sig ind i disse forhold.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Jeg vil gerne takke for den modtagelse, som det forslag om ligestillingsråd, jeg har fremsat her, har fået i tinget i dag. Jeg skal ikke gøre så forfærdelig mange kommentarer til de forskellige ordførere. Jeg har dog alli-

[Statsministeren]

gevel bemærket mig enkelte ting, som jeg vil gøre en kommentar til.

Fru Mette Madsen sagde, at dette lovforslag om ligestillingsråd, hvis det skulle gennemføres, nok burde være begrænset til en 4-årig periode. Jeg vil gerne sige, at regeringen ikke har forestillet sig, at dette forslag, når det nu forhåbentlig bliver vedtaget, så skulle være gældende for tid og evighed. Der vil jo til enhver tid, også når der er gået fire år, være mulighed for at tage op til revision, om loven fortsat skal se ud, som den nu bliver vedtaget i denne omgang, eller den måske helt skal bortfalde. Det sidste ville jo nok forudsætte, at vi var nået meget langt i udviklingen, og er vel usandsynligt, men jeg vil kun sige, at vi naturligvis er åbne over for den slags tankeange.

Hr. Jørgen Jensen sagde, at alt dette her betød jo åbenbart ikke noget, for det var alligevel arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet, der var det afgørende. Det er jo en gammel indstilling, som kommunisterne her giver udtryk for, men man ved jo også, at arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet er en ret, som er modereret på en lang række områder. Det er en ret, som der er sat en række betingelser på, bl. a. af de faglige lønmodtagerorganisationer, således at denne ret ikke er en ubetinget ret, ikke er en absolut fri ret. Og alt det, der er lagt frem her af arbejdsministeren og mig i dag på regeringens vegne, er jo forslag, som har til formål at moderere og sætte yderligere og efter vor mening absolut rimelige betingelser på arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet. Derfor må konklusionen vel også blive for hr. Jørgen Jensen, og jeg tror også, at den bliver det, at det er gode lovforslag, der er lagt frem. Derfor kan jeg altså også takke hr. Jørgen Jensen for den støtte, som han giver til forslaget, selv om han helst vil sige, at det er en behersket støtte.

Hr. Bolvig sagde, at det var chokerende, at vi skal ændre så meget i vores lovgivning for at kunne leve op til et EF-direktiv. Jeg ved nu ikke, om det ligefrem er chokerende, men på den anden side er det rigtigt, at der altså er nogle progressive tanker i dette EF-direktiv, som vi har pligt til at følge op, og som jeg også synes det er rimeligt, at vi følger op. Det er altså det, vi gør, fordi vi finder, at det er rigtige tanker, der er ført frem via EF-direktivet.

Jeg må måske lige gøre opmærksom på, at det særlige ligestillingsråd, som vi nu har haft, jo ikke er et direkte resultat af EF-direktivet, men af et initiativ, som allerede af regeringen for to år siden blev udmøntet i en administrativ ordning, altså netop ved at oprette ligestillingsrådet. Det, der sker nu, er, at vi gør et initiativ, som i to år har manifesteret sin betydning, til lov.

Hr. Honoré sagde noget om kvindekamp og klassekamp med sådan en lille smule nervøsitet i stemmen, tror jeg jeg kan sige. Så blev der spurgt, om dette, vi lavede fra regeringen, var noget i retning af at ville fremme tankegangen om, at kvindekamp er klassekamp. Jeg vil sige, at her i Danmark prøver vi på, skal vi sige at være så progressive i vores tankegang både ude på arbejdsmarkedet og også i lovgivningen, at det, der kunne blive til klassekamp i ordets egentlige og strenge betydning, ikke bliver til klassekamp, men derimod en måske naturlig strid imellem interesser og synspunkter og ideer, men som bliver klaret på en nogenlunde civiliseret måde. Og det er på denne måde vi ønsker at hjælpe til, at kampen, og kald det så bare klassekampen, i retning af større lighed i samfundet skal foregå.

Hr. Ole Henriksen sagde, at ligestillingsrådet nu har virket i to år, og det har jo ikke været den store løftestang. Naturligvis har ligestillingsrådet ikke medført, at man i løbet af disse to år har ordnet alle ligestillingsproblemer. Enhver, der har beskæftiget sig med disse problemer, ved jo, hvor i og for sig komplicerede de er, og hvordan de hænger sammen med et utal af forskellige ting, traditioner bl. a., og det ændres naturligvis heller ikke på to år, og selv om ligestillingsrådet nu bliver lov, så løser det heller ikke alle problemer i de næste to år. Alligevel er det lidt uretfærdigt at give indtryk af, at ligestillingsrådet ikke har været en løftestang, for det har det været. På en hel række områder, som man kan læse om i den af ligestillingsrådet udsendte beretning, er det påviseligt, at ligestillingsrådet i de to år har været nyttigt og også har været en løftestang for det fortsatte arbejde for større ligestilling mellem kønnene i vores samfund.

Jeg vil for det første sige, at ligestillingsrådet har været et yderligere bidrag til vores samvittighed med hensyn til at være årvågne over for, at f. eks. lovgivningsarbejdet virke-

[Statsministeren]

lig er tilrettelagt på en sådan måde, at der er taget ligestillingshensyn. Jeg vil med en enkelt betegnelse sige, at ligestillingsrådet er det vågne øje, der skal følge os og bidrage til, at vi er, om jeg så må sige, på rette vej.

Jeg kunne for det andet også nævne ligestillingsrådets indsats i forhold til de debatter, der har været om ligestilling i Nordisk Råd.

Jeg kunne for det tredje påvise det ret omfattende oplysnings- og informationsarbejde om ligestillingsproblemer – det er jo vigtigt, fordi der er tale om traditioner og vanetænkning – der er ydet ved en betydelig indsats.

Jeg kunne for det fjerde også nævne, at den beskæftigelsesplan, som folketinget har gennemført, også var en plan, som i høj grad var præget af de tanker og synspunkter, som kom frem fra ligestillingsrådet om, at der skulle være arbejde og beskæftigelsesplaner, der på den ene eller den anden måde tilgodeså job, som man fandt det naturligt at kvinder kunne gå ind i.

Jeg mener, at det er en god ting, at vi nu gør dette ligestillingsråd til et lovgivningsanliggende, ligesom fra folketingets side konfirmerer den tanke, der foreløbig administrativt har fungeret i to år. Når man gør det sammen med den lovgivning, som arbejdsministeren foreslår, og som altså er et resultat af direktiver fra EF, er der ligesom en helhed over vores ligestillingspolitik, og det er en god ting.

Lad mig slutte med at sige, at ligestillingsarbejdet i Danmark er nået længere end i de fleste andre lande. Hvorfor? Naturligvis fordi man ikke overlader det til tilfældighederne, om der sker noget på dette område, men derimod fordi man ganske bevidst arbejder med disse ting, holder en debat levende, arbejder med det ude på arbejdspladserne, ude i de faglige organisationer, og altså også bevidst arbejder med disse ting, når det gælder lovgivningsarbejdet. På denne baggrund er jeg glad for den modtagelse, der trods kritiske bemærkninger kom fra forskellig side. Det er helt tydeligt, at vi har muligheder for at få et solidt flertal. Så optimistisk vil jeg sige allerede ved første behandling, et solidt flertal for lovgivning på de områder, som der her er fremlagt forslag om.

Inge Fischer Møller (S):

De første bemærkninger, jeg har, er rettet til fru Grethe Fenger Møller. Jeg har noteret mig, at jeg ikke har fået svar på mine direkte spørgsmål, men jeg kan til gengæld også godt forstå, hvis det er vanskeligt i en så presset situation at besvare de spørgsmål, jeg stillede, så derfor skal jeg vise imødekommenhed og sige, at hvis det gør det lettere for fru Grethe Fenger Møller at besvare spørgsmålene i udvalgsarbejdet, som vel begynder i næste uge, så vil jeg stille mig meget tilfreds med det.

Men jeg vil godt benytte anledningen til at uddybe, hvorfor det var vigtigt for mig at præcisere den forskellighed, der kunne ligge i opfattelserne. Hvis vi ikke sikrer nogle regler, der hindrer arbejdsgiverne i at kunne fyre gravide kvinder, bliver vi også ved med at fortsætte den opdeling, vi har i vores samfund, hvor vi ikke på lige fod med alle andre accepterer børnene som medborgere. En af måderne til at nedbryde det kunstige skel vil være på helt naturlig vis at beskytte de gravide kvinder, for ligegyldigt hvordan vi vender og drejer det forslag, og hvor meget vi måske personlig kunne ønske det, kunne vi jo ikke tvinge mændene til at føde børnene hver anden gang. Det kan jo af biologiske grunde ikke lade sig gøre. Derfor mener jeg også, at det forslag, som arbejdsministeren har lagt frem, har et videre perspektiv, nemlig at samfundet, og det er os alle sammen, i højere grad vil blive ansvarlige, når det drejer sig om at acceptere børnene og påtage sig det ansvar, der følger med her.

Til fru Mette Madsen vil jeg godt sige, at jeg lyttede lidt spændt, da der kom nogle bemærkninger til § 11, og hvor fru Mette Madsen spurgte, om det nu ville blive forbudt at annoncere efter en Ophelia. Arbejdsministeren har svaret, og jeg vil gerne supplere med at sige, at vi piger eller kvinder fortsat kan glæde os over, at man godt må annoncere på det område, så vi kan jo med glæde kigge i annoncer. Man må fortsat også annoncere efter en nydelig og pæn Hamlet.

Til hr. Honoré, der var lidt skeptisk stillet over for annonceringsformen, vil jeg sige, som arbejdsministeren jo også nævnte, at vi var lidt konservative i vores tankegang. Der er nok ingen tvivl om, at vi alle sammen er allermost konservative eller traditionelle i tankegangen, når det drejer sig netop om kønsrollespørgsmål. Men jeg ved, at man bl.

[Inge Fischer Møller]

a. inden for lærerfaget har annonceret uden at skele til, om det var en mandlig eller en kvindelig lærer, man søgte efter. Jeg tror også, jeg kan sige, uden selv at være lærer, at den annonceringsform, man har haft, har man fået et godt resultat ud af, så det vil sige, der er nogle områder, man har øvet sig på.

Og så til sidst til hr. Kurt Hansen, som på en meget venlig måde prøvede at lange ud efter arbejdsministeren som tidligere EF-modstander. Jeg er EF-modstander, men synes ikke, at jeg kunne have fået nogen bedre argumentation for helhjertet at gå ind for direktivet end den argumentation, som hr. Kurt Hansen kom med imod det. Jeg er helt overbevist om, at den eneste måde, vi opnår den ligestilling på, det er ved at følge forslaget og så ved at læse fortrykket, så vi alle har hr. Kurt Hansens argumenter i klar erindring, når vi går i gang med arbejdet.

Lawaetz (FP):

Jeg glæder mig over, at statsministeren selv giver udtryk for, at vi er nået længere her i landet med ligestilling end andre steder, for det bekræfter til en vis grad, hvad jeg sagde i første omgang, at man er nået længere ved hjælp af den lovgivning og de overenskomster, man har.

Hr. Kurt Hansen gav udtryk for, at det blev bedst ordnet inden for overenskomstområdet, og det vil jeg holde med ham i. Jeg er glad for, hvis det ligefrem har været arbejdsministeren en glæde at fremsætte disse forslag. Men jeg har ellers haft indtryk af, at arbejdsministeren var modstander af overdrevne direktiver fra EF.

Annoncering er jo nærmest en vittighed, som man vel nok har skudt væsentlig over målet med, når vi nu skal til at søge mennesker til murerfaget.

Man undrer sig fra arbejdsministeren over fremskridtspartiets indstilling, men den behøver man ikke at undre sig over. Vi har altid, det vil jeg gentage, været tilhængere af ligestilling, og vi er med til i praksis at arbejde for enhver form for ligestilling. Man kan ikke undre sig over, at vi går imod og bliver ved med at gå imod, at man laver love, som vi finder er overflødige, og at man vil interessere sig for en masse petitesser i et ellers forhåbentlig alvorligt arbejdende folketing.

Så vil jeg gerne sige til de ordførere, som måske udtrykker for megen glæde over lovforslaget, at det har også sine bagsider. Fru Grethe Fenger Møller var inde på, at det kom an på et menneskes kvalifikationer og ikke dets køn, og det tror jeg er meget rigtigt. De bagslag, det kan give, er f. eks. graviditetsspørgsmålet. Man kan risikere, at en arbejdsgiver stadig væk, hvis han har en kvinde og en mand, der er lige dygtige, vælger manden, og jo mere vi strammer det, jo større risiko løber kvinderne.

Det, jeg undrer mig mest over, er i og for sig, at det skulle være nødvendigt at lovfæste det eksisterende ligestillingsråd, som har fungeret som en administrativ ting, vistnok skabt af statsministeren, og som har arbejdet frit i den tid, der er gået. Det er set med mine øjne ganske overflødigt.

Man omtaler, at svenskerne gør sådan og sådan. Har det ikke i den sidste tid vist sig, at vi ikke just skal kopiere svenskerne mere? Sidst kan man sige, at de kommer på tværs af vores interesser med deres statsstøtteordninger osv. Kan vi ikke gemme dem lidt væk et stykke tid?

Det er ikke en socialistisk reformlovgivning, sagde arbejdsministeren. Det vil jeg sådan set give ham ret i, og jeg har heller ikke brugt det udtryk. Jeg brugte det udtryk, at vi her taler om en lovgivning, som er overflødig og penslet ud på så mange punkter, at det kan give besvær i erhvervslivet – og det er absolut ikke det, vi leder efter.

Til slut: formålet med EF skal vi passe på ikke at forflygtige. Tilhængere af EF – jeg hører selv til dem – gik ind i det med et håb om, at det var noget specielt erhvervsøkonomisk, man skulle interessere sig for, men det er ved at tage en vending, så man går ud i så mange små og overflødige ting, at vi nok et eller andet sted kommer til at sige stop, og et af stederne er her.

Mette Madsen (V):

Ministeren sagde, at han havde forstået mig sådan, at jeg gerne ville have ligestilling, men at jeg først ville se forslagene, og at forslagene lå her. Det tror jeg nok ministeren har misforstået lidt, for det, jeg sagde, var, at når vi taler ligestilling, vil jeg godt vide, hvad det er, vi taler om, For de lovforslag, der løser kontante ligestillingsproblemer, er

[Mette Madsen]

venstre altid med på, og jeg må måske have lov til at udtrykke min glæde over, at forslaget til ATP-ægtfællepensionen nu ligger parat til at blive behandlet i folketinget.

Men det, jeg sagde, var, at vi måtte se på, om de lovforslag, vi behandler i dag, havde nogle uforudsete negative følger, om de er så rigoristiske, at de på nogle områder vil spænde ben for kvinderne. Jeg tror, arbejdsministeren er enig med mig i, at vi må være meget varsomme, navnlig i en arbejdsløshedstid, der i forvejen gør det vanskeligt nok for kvinder at få arbejde. Det var eventuelle negative følger af de forslag, der ligger her i dag, som venstre ønsker at få klargjort i udvalget, inden vi tager endelig stilling til lovforslagene.

Grethe Fenger Møller (KF):

Jeg må sige, jeg er meget mere bekymret end glad over, at arbejdsministeren bruger så meget af sin taletid på at analysere mit sind. Hvad i alverden kommer mit sind dog arbejdsministeren ved? Har arbejdsministeren ikke andet at bruge sin energi på? Nu har han lige givet udtryk for, at han var så glad for, at han skulle fremsætte dette lovforslag, og var det så ikke mere rimeligt, om arbejdsministeren forsøgte at starte det positive samarbejde, som han efterlyste om dette lovforslag i udvalgsarbejdet, her i salen?

Bemærkede arbejdsministeren ikke, at jeg i min ordførertale sagde, at jeg tilsagde en positiv holdning under udvalgsarbejdet, eller det er måske ikke noget, der betyder noget for arbejdsministeren?

Så er det altså åbenbart nødvendigt, at jeg skal gøre arbejdsministeren, fru Inge Fischer Møller og hr. Ole Henriksen opmærksom på, at Dansk Kvindesamfund ikke er noget politisk parti, der har sæde i folketinget. Når jeg taler i folketinget, taler jeg som ordfører for det konservative folkeparti, og arbejdsministeren burde vide, at det er i den egenskab, jeg taler, og at jeg ikke taler som formand for Dansk Kvindesamfund. Det generer åbenbart arbejdsministeren og fru Inge Fischer Møller, at Dansk Kvindesamfund har en formand, der er medlem af et politisk parti, der ikke er socialdemokratiet, fordi man måske tror på, at socialdemokratiet har patent på kvindesagen. I stedet burde man arbejde for en løsning af de problemer, som

man finder så vigtige, og erkende, at også andre fra andre partier kan have en holdning til ligestilling og kvindesagen.

Det er også nok nødvendigt, at jeg siger, at Dansk Kvindesamfund er en tværpolitisk forening, og at Dansk Kvindesamfunds politik ikke kan og ikke skal være identisk med det konservative folkepartis politik, fordi man nu har en konservativ formand, ligesom den heller ikke har været i overensstemmelse med socialdemokratisk politik de gange, man har haft en socialdemokratisk formand.

Fru Inge Fischer Møller efterlyste svar fra mig om min artikel i Berlingske Tidende om, i hvilken egenskab jeg havde udtalt mig. Jeg troede, det fremgik klart af artiklen, men jeg vil gerne gentage, at jeg udtalte mig i min egenskab af formand for Dansk Kvindesamfund. Jeg kan ikke udtale mig på Dansk Arbejdsgiverforenings vegne; jeg har ingen tillidsposter i Dansk Arbejdsgiverforening, jeg er ikke ansat i Dansk Arbejdsgiverforening. Jeg kunne heller ikke i begyndelsen af januar måned udtale mig på den konservative folketingsgruppes vegne, idet folketingsgruppen først i tirsdags behandlede ligebehandlingsloven og tog endelig stilling til den.

Jeg mener også, at man bør være så frindet og tolerant og forstående, at Dansk Kvindesamfund har lov til at være bekymret over, hvorvidt et forbud mod at afskedige gravide kvinder kommer til at gavne kvinderne og kvindesagen eller kommer til at skade den. Det har i mange år været en god politik i kvindeforeningerne, at man var imod beskyttelsesregler for kvinder, fordi man var bange for, at det på længere sigt ville komme til at skade kvinderne på arbejdsmarkedet. På den anden side er det også rigtigt, at det er vigtigt, at der i vort samfund bliver født børn. Vi ved, der er lave fødselstal, og vi må have en aktiv familiepolitik. Men vi har lov til at ytre bekymring for, om særregler på arbejdsmarkedet kommer til at skade kvinderne, uden at vi dermed skal opfattes, som om vi har svigtet kvindesagen, fordi vi tillader os at have et nuanceret synspunkt eller tillader os at ønske at få nogle ting undersøgt dybere.

Det er blevet sagt her under debatten af fru Inge Fischer Møller i anden omgang, at den eneste måde at få ligestilling på var at vedtage dette forslag. Ja, gid det var så nemt, men det er det jo ikke. Ligebehandlingsloven

[Grethe Føngør Møller]

kan løse nogle af problemerne, kan hjælpe os et stykke på vej, men der skal jo meget mere til for at få en reel ligestilling, og det ville nok være mere konstruktivt, om de socialdemokratiske medlemmer af folketinget ville medvirke til at løse disse problemer i stedet for bare at føre partipolitik.

Jørgen Jensen (DKP):

Først vil jeg godt sige, at jeg er absolut ikke blevet mindre bekymret for, hvad loven kan bruges til, navnlig ikke efter at have hørt arbejdsministerens svar til nogle af de borgerlige partier. Jeg synes, det er rigtigt at fremholde de problemer, der er på arbejdsmarkedet, men vi skal bare erindre os, at dette forslag ikke forhindrer afskedigelse under graviditet, og det var noget af det, jeg prøvede at pege på ved at henvise til ledelsesretten. Derfor må jeg også sige til statsministeren, at vi kunne godt fortsætte den diskussion, vi har ført i fagbevægelsen gennem mange år, om, hvorvidt samarbejdsudvalgsaftalens formulering af ledelsesret eller ændringer i hovedaftalen har været til gavn for arbejderklassen. Det er min opfattelse, at den har skjult de reelle forhold. Det er rigtigt, at man i hovedaftalen siger, at den ledelsesret, arbejdsgiveren har, skal ske i henhold til overenskomster og også med tillidsmændenes medvirken.

Det er også rigtigt, at vi har et afskedigelsesnævn, men jeg kunne godt tænke mig at bede statsministeren om at nævne blot én sag fra afskedigelsesnævnet, som har angrebet arbejdsgiverens ledelsesret. Jeg har beskæftiget mig meget med disse ting, og det er jo rigtigt, at ikke i ét eneste tilfælde har den regel vist sig at være noget værd.

Jeg kan også nævne den diskussion, som har været ført i den allerseneeste tid, hvor arbejdsministeren må diskutere med Arbejdsgiverforeningen, hvorledes man skal fortolke reglen om støtte til at få de unge i arbejde. Hvad er det, Arbejdsgiverforeningen siger her? Alene dette, at arbejderne skal orienteres. For det er ikke rigtigt, som der blev sagt i radioen til morgen, at arbejderne skal være medbestemmende, de skal bare orienteres. Alene det, siger arbejdsgiverne, er et angreb på ledelsesretten.

Nej, man har ikke udhulet ledelsesretten og bestemmelsesretten for arbejdsgiverne, og

derfor er det ikke en gammel indstilling, jeg har. Det er en rigtig indstilling. Det er muligt, at statsministeren har en ny indstilling i forhold til dengang, han var forbundsformand, men det er en forkert indstilling. Der er ikke modereret i arbejdsgivernes ledelsesret, og det betyder noget for, hvordan denne lov kommer til at virke. Derfor er det fortsat min opfattelse, at vi går ind for disse lovforslag, men vi vil også fortsat sørge for, at de ikke kommer til at fremstå som løsninger på de problemer, vi diskuterer her i dag.

Honoré (KrF):

Jeg tror, arbejdsministeren refererede mig sådan, at jeg skulle have talt om, at der arbejdssociologisk var tale om visse arbejder, hvortil det ene køn ikke var egnet. Jeg tror nu nok også, at der er meget tungt og krævende arbejde, hvor der skal flyttes store vægte, der egner sig dårligere for kvinder end for mænd, men det var nu ikke det, jeg sagde. Jeg sagde, at der nok var arbejder, hvor det ene køn fremviser bedre resultater end det andet. Og så tror jeg, ministeren sagde, at kristeligt folkeparti gik ind for lighed, men kun i den udstrækning denne lighed forefandtes allerede i dag. Man skulle altså bevare status quo.

Det er ikke det, der ligger i, hvad jeg har sagt. Vi vil gerne se på enkelte forslag til forbedring af ligheden, men så må vi vurdere dem hver for sig, og det er jo problemet ved de lovforslag, vi har for os i dag. Et af dem rummer forslag om en række konkrete ændringer, der tilsigter at forbedre kvindernes stilling, og vi kan tilslutte os nogle af dem. Andre stiller vi os lidt spørgende over for, og nogle må vi nok afvise, men vores tanke er ikke, at udviklingen skal fastlåses på det nuværende stade.

Det fundamentale problem ved alt dette er jo, at når vi taler om lighed og ligestilling, så taler vi om noget, der er meget svært at få et fast greb om. Hvad er det, vi mener? Vi har faktisk ikke fået nogen definition af, hvad det er for en ligestilling, der skal være målet for ligestillingsrådets arbejde, ud over at det skal omfatte alt muligt. Det siges ikke, hvad det er for en lighed. Derfor kan man lægge alt muligt i den, også meget radikale samfundsteoretiske betragtninger. Det er vi meget bekymrede for.

[Honoró]

Selvfølgelig er mænd og kvinder, fordi de begge er mennesker, lige, men samtidig med at de er lige, fordi de er mænd og kvinder, er de forskellige, og de må derfor have ret til at udfolde sig i overensstemmelse med deres køns typiske forskelle.

Mølgaard (DR):

Arbejdsministeren har unægtelig misfortolket mit første indlæg noget, når han mener, at vi i retsforbundet er enige i lovforslagets indhold. Jeg beklager at have givet anledning til en sådan misforståelse ved ikke at have udtalt mig klart nok i første omgang, men det, der er sagen, er, at vi er enige i ønskeligheden af, at der skal skabes større ligestilling.

Vi tror såmænd også på en vis portion god hensigt i dette, men vi må sige, at det går som i en visesang fra 1930'erne, at det skulle være så godt, men så blev det faktisk skidt for fru Larsen. Det advarer vi imod, og vi finder, at alle gode kræfter bør samles om det at skabe ligestilling ad de veje, der nu engang findes, hvis der kan skabes politisk flertal for det eller udviklingsmønsteret ad anden vej kan ændres.

Retsforbundet er et ligeretsparti. De mange, mange uligheder, vi har, vil vi sted efter sted virke for at bryde ned med alle de midler, vi har eller kan skabe, f. eks. et politisk flertal. Arbejdsministeren og regeringen bør ikke være i tvivl om vor vilje til at realisere vore politiske idealer ved at stemme os frem her i salen. Ligestilling mellem ejere og lejere, ligestilling mellem jordløse og store jordbesiddere, ligestilling mellem organiserede og uorganiserede partipolitisk set, ligestilling mellem konkurrenceerhverv og monopolvirksomheder på alle de områder, hvor de sidste i dag sidder på udbytningsret. Regeringen bør være forvisset om, at vi vil arbejde for ligestilling med alle politiske midler, men vi nægter at medvirke til psykologisk forførelseskunst som den, der er lagt op til med disse pæne forslag. Vi nægter at lukke øjnene for de reelle virkninger af dem. Gid regeringen ville sætte ind på ligeret i det danske samfund på alle de områder, hvor den faktisk kunne udvirke noget ad politisk vej.

Disse lovforslag skal der nok være nogle der falder næsegrus for, men det får de unægtelig også på tuden for. Helt galt går det dem, når de glemmer, hvor lidt regerin-

gen gør på andre områder, hvor den faktisk kunne gøre noget.

Kurt Hansen (VS):

Først til fru Inge Fischer Møller, som kommenterede mine venlige bemærkninger til arbejdsministeren og mente, at disse bemærkninger kunne danne et godt udgangspunkt for udvalgsarbejdet om disse lovforslag. Jeg vil lige gengive essensen af de bemærkninger, som jeg kom med til arbejdsministeren, og som var, som mine bemærkninger altid er til arbejdsministeren, nemlig venlige.

Det, der var hovedindholdet i det, var, at det var et tilsyneladende demokratisk skær, der skulle lægges over de forskellige EF-initiativer og i denne forbindelse dette EF-direktiv. Jeg vil bede fru Inge Fischer Møller om at lægge mærke til ordet »tilsyneladende«. Det var netop dette ord, jeg forsøgte at understrege i hele min argumentation i ordførertalen.

Arbejdsministeren nævnte, at regeringen – jeg går ud fra, at det var regeringen, når der blev sagt »vi« – var enig i en række af de ting, som jeg nævnte der burde gøres noget ved, hvis der skulle skabes en reel lighed.

Jeg mener, at det er nogle flotte bemærkninger, arbejdsministeren kommer med, og der er en lang række eksempler på og understregninger af, at man faktisk igennem forskellige lovinitiativer herindefra er gået i den stik modsatte retning.

Lad mig nævne EFG-uddannelserne, hvori der klart lå nogle tendenser til en kønsudligning i forbindelse med tilgangen til en række erhverv, som traditionelt regnes for at være mandsarbejde. Men hvad gør socialdemokratiet? De lader sig stemme ned på spørgsmålet om EFG-lønnen. De gør det ikke til noget synderlig stort problem, men accepterer blindt at blive stemt ned. Hermed er man med til at ødelægge de muligheder, der her var for at udligne et kønsopdelt arbejdsmarked. Hvad gør man for at sikre det nødvendige antal praktikpladser for EFG-eleverne? Ja, man gør næsten ikke noget. Man udvider en lille bitte smule inden for den offentlige sektor, men det forslår som en skrædder i bageriet.

Når den praktiske virkelighed ser ud, som den faktisk gør, er det, vi ikke har så meget

[Kurt Hansen]

tillid til de upræcise og abstrakte formuleringer, som er indeholdt i disse lovforslag om ligebehandling. Vi tror ikke, at de får ret stor betydning, men tværtimod at der er tale om ord og et tomt slag i luften.

Der er yderligere en ting, jeg godt vil nævne, som jeg ikke nåede i mit første indlæg, nemlig at det er nødvendigt, hvis man virkelig vil skabe en reel ligestilling, at få gjort noget ved arbejdsdelingen også i hjemmet. Arbejdsministeren ironiserede en smule over, at jeg talte om privatsfære og sådan noget. Det var ikke noget, vi skulle tage os af i forbindelse med denne lovgivning. Jeg mener, at det hænger snævert for ikke at sige uløseligt sammen med ligestillingsproblematikken.

Det er helt sikkert, at der er en lang og trang vej at gå for at få skabt nogle reelle ligestillingsbetingelser, men jeg tror, det kan lykkes, blot ikke ved at betræde den ideologiske vej, som socialdemokratiet hidtil har gjort i deres ligestillingsbestræbelser.

Det viser sig også ganske tydeligt, at socialdemokratiet i forbindelse med kvindernes dobbeltarbejdssituation har været med til yderligere at gå imod kvinderne. Lad mig nævne de store nedskæringer, som skete på daginstitutionsområdet. Vi har set, hvordan statsmagten ved hjælp af politibrutalitet og vold fik fjernet en daginstitution i Todesgade, en brutalitet og vold, som siger sparto til meget af det, vi har oplevet i samfundet. Vi ser masseafskedigelse af pædagoger. Det er det ligestillingshensyn, det er de ligeretsprincipper, som den socialdemokratiske politik generelt har bygget på i hele kriseforløbet.

Ligeledes har man oplevet, at kvinder, der på grund af arbejdsløshed har været tvunget til at tage deres børn ud af daginstitutionerne, bliver idømt karantæne, når de fra arbejdsanvisningen får anvist et job. De kan nemlig ikke få deres børn i daginstitution igen, fordi bistandsloven ikke opfylder de forpligtelser, som reelt ligger i loven, til at sørge for det nødvendige antal daginstitutioner.

Der er altså en lang række ting, som kan gøres op til nogle klare retningslinjer for, hvordan socialdemokratiet har ført ligestillingspolitik på stort set alle de politiske områder i det her kriseforløb, og det er en ligestillingspolitik, der fremmer alt andet end ligestilling. Den har fremmet uligheden, om noget har gjort det, så jeg synes, det ville væ-

re rimeligt, hvis vores arbejdsminister – det behøver ikke at være her – tilstillede arbejdsmarkedsudvalget et notat om, hvad man var interesseret i at gøre i forbindelse med at fremme ligestillingsproblematikken på en lang række områder, for det kan ikke nytte noget, at man bare står og siger: vi er enige i det ene og det andet og det syvende, hvis der ikke bliver gjort noget ved det. Jeg vil gerne bede arbejdsministeren om, at der bliver udarbejdet et sådant notat til arbejdsmarkedsudvalget, så vi ser, hvad der reelt ligger bag de udtalelser, som arbejdsministeren kom med her i dag som svar til mig.

Lindinger (EP):

Som ordfører for erhvervspartiet, for øvrigt for første gang, er dette en kærkommen lejlighed til at understrege, at dette, det mindste parti i folketinget, i allerhøjeste grad går ind for kønnenes ligestilling i enhver henseende. Jeg kan da ej heller undlade et lille hurra for den lille forskel, større i nogle tilfælde og stor i andre, som dels knytter os så inderligt sammen og dels på en måde skiller os.

Når det er sagt, er det faktisk en festlig tid, vi går i møde. Jeg kan godt lide, at der er sådan lidt humør over tingene, og jeg glæder mig til de annoncer, vi skal til at se, for jeg kan da ikke kritisere min gode ven arbejdsministeren for hans initiativer, og jeg er ganske overbevist om, at flertallet af Danmarks kvinder vil hilse ethvert initiativ med henblik på at få de sidste rester af mangel på total ligestilling fjernet velkommen. Men jeg ser frem til disse vidunderlige annoncer, vi skal se, hvor man søger efter en person, som er villig til at gå i miniskørt måske og ikke har alt for sorte hår på benene og den slags. Vi kan egentlig få en berigelse af vor hverdag, som vi måske slet ikke har regnet med.

Men der står to ord til sidst i lovforslagene, der står m. v., og det er en skam, at det ikke også dækker noget, som har den allerstørste betydning for kvinderne, nemlig at de bliver ligestillet i skattemæssig henseende. Det burde man også have tænkt på ved denne lejlighed.

Nu nævnte, jeg tror, det var hr. Kurt Hansen, skrædderen og bageren. Lad os nu tænke os, at de bor på hver sin side af gaden, og at de har deres koner til at hjælpe sig i deres

[Lindingør]

forretninger. Så er det en væsentlig bedre forretning, hvis de bytter koner, så kan de få det til at passe bedre med de regler, der findes i dette samfund. Det betyder igen, at dette samfund for så vidt ikke støtter ægteskabet, men får folk til at ophæve ægteskabet for at være bedre stillet, og det får dem også til at undgå at søge ægteskabet, for at de ikke skal blive ringere stillet. Det er der noget skrupforkert i, og derfor skal vi også have disse ting bragt i orden.

Med disse ord, og da jeg ikke har så megen taletid, som jeg havde forventet, fordi jeg først kommer med i anden omgang, vil jeg ønske for alle landets kvinder, at ethvert initiativ til at forbedre deres kår henimod en fuldstændig og total ligestilling ikke vil være fuldført, før vi også har fået den skattemæssige ligestilling gennemført.

Arbejdsministeren (Auken):

Jeg har ikke mange bemærkninger her i anden omgang.

Til hr. Lawaetz. Jeg sagde ikke noget om, at jeg var overrasket over den tale, hr. Lawaetz holdt. Jeg sagde, at den fuldt ud indfrie de forventninger, man kunne have til en tale fra fremskridtspartiet om et forslag, der betød fremskridt på arbejdsmarkedet, så det var nærmest det modsatte. Hr. Lawaetz har bestemt ikke skuffet mig i dag.

Til fru Mette Madsen vil jeg kun sige, at regeringen er lige så interesseret som venstre i at undgå uforudsete negative følger af lovgivningen, og det vil vi da håbe at vi kan tale os til rette om under udvalgsarbejdet.

Jeg vil til hr. Kurt Hansen sige, at når jeg ironiserede over hr. Kurt Hansens indlæg, var det såmænd ikke på grund af manglende dybde i hr. Kurt Hansens indlæg, det var måske sprogbugen. Der blev talt om kvindernes socialisering ind i reproduktionssfæren. Jeg håber ikke, det er noget, der smitter, da jeg ikke helt ved, hvad det betyder; jeg håber, at hr. Kurt Hansen engang ved lejlighed vil forklare mig, hvad det betyder, hvis han ved det.

Fru Grethe Fenger Møller tror jeg misforstod fuldstændigt mit indlæg. Selvfølgelig er vi interesseret i et positivt samarbejde. Som vi altid har været det, er vi interesseret i et positivt samarbejde med det konservative folkeparti også om dette og da ikke mindst

med fru Grethe Fenger Møller. Vi vil bare gerne vide, hvilke synspunkter det er, vi skal være positive over for.

Ved udarbejdelsen af dette lovforslag har der været to holdninger, der har stået over for hinanden. Det har været Dansk Arbejdsgiverforenings holdning på den ene side og på den anden side kvindeorganisationernes holdning, Danske Kvinders Nationalråd, som fru Grethe Fenger Møllers organisation er en meget, meget vigtig bestanddel af. Det har været disse to organisationer, der har stået over for hinanden, arbejdsgiverne ved, havde jeg nær sagt, den mest minimale, den mest indskrænkede fortolkning af de internationale forpligtelser, og kvindeorganisationerne, der siger, at vi skal benytte lejligheden til at gennemføre noget positivt på dette område.

Vi har prøvet at ramme en balance mellem disse to synspunkter med, havde jeg nær sagt, en drejning over i retning af det kvindesaglige. Og så er det overraskende at blive angrebet af en af de mest fremtrædende kvindepolitiske talsmænd herhjemme, der ender med at være enig med Arbejdsgiverforeningen i alle de synspunkter, der her er fremført.

Det er ikke mig, der har bragt fru Grethe Fenger Møllers tilhørsforhold til Dansk Kvindesamfund frem. Jeg er helt enig i, at det bør være et tværpolitisk organ, og jeg er fuld af beundring, som jeg sagde det før, over fru Grethe Fenger Møllers indsats her. Men fru Grethe Fenger Møller har jo udtalt sig om lovforslaget både den 30. december 1977 i Børsen og den 7. januar i år i Berlingske Tidende som formand for Dansk Kvindesamfund og sågar også på ligestillingsrådets vegne, og derfor er det da naturligt at tage den rolle ind i dette spørgsmål. Der er ikke noget overraskende i, at en konservativ ordfører varetager Dansk Arbejdsgiverforenings interesser, men det er trods alt overraskende, at denne ordfører samtidig er formand for Dansk Kvindesamfund. Det eneste, jeg håbede, var, at det var de kvindesaglige synspunkter, der ville tage overhånd og blive ført frem, for der er såmænd konservatisme nok på dette område, vi behøver ikke mere af den art.

Til sidst en yderligere illustration af dette. I indlægget i Berlingske Tidende den 7. januar i år siger fru Grethe Fenger Møller, at

[Arbejdsministeren]

noget af det mest positive ved lovforslaget er forbuddet mod kønsbestemt avertering og annoncering. Men ved ordførertalen i dag fik vi indtryk af, at man nu var imod dette synspunkt. Det er et spørgsmål om at vælge side, og jeg håber bare, at fru Grethe Fenger Møller vælger den rette. Men uanset hvilken side der vælges, vil vi selvfølgelig arbejde positivt på at nå et resultat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om oprettelse af et EDB-vurderingsråd [af Lis Starcke (DR) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 125. Fremsat 9/12 77).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Erling Jensen):

Det forslag til lov om oprettelse af et EDB-vurderingsråd, der er fremsat af medlemmer af Danmarks retsforbund, har nær tilknytning til de problemer, der søges reguleret i de forslag til registerlove, der for tiden behandles i retsudvalget.

I det forslag til lov om personregistre, der er fremsat af medlemmer af det radikale venstre, foreslås det direkte, at der oprettes et dataråd, der, så vidt jeg kan bedømme det, i det væsentlige skal varetage de samme opgaver, som efter det foreliggende forslag tænkes udført af EDB-vurderingsrådet.

Hovedformålet med oprettelsen af et sådant rådgivende organ synes for begge forslags vedkommende navnlig at være, at man

så tidligt som muligt kan gøre befolkningen og folketinget opmærksom på den tekniske udvikling inden for elektronisk databehandling og på de muligheder, der opstår for praktisk anvendelse heraf på forskellige samfundsområder, herunder også på de risici, der kan være forbundet hermed.

I regeringens forslag til lov om offentlige myndigheders registre er det i bestemmelsen i § 27 foreskrevet, at registertilsynet skal offentliggøre en årlig beretning om sin virksomhed, ligesom registertilsynet i øvrigt vil kunne offentliggøre de udtalelser, indberetninger og forslag, som tilsynet afgiver i forbindelse med sit arbejde.

I bemærkningerne til denne bestemmelse i lovforslaget anføres det bl. a., at offentligheden og folketinget på dette grundlag løbende vil kunne holde sig orienteret om udviklingen og dermed få mulighed for at påvirke den.

Som jeg anførte i forbindelse med den skriftlige fremsættelse af forslaget til lov om offentlige myndigheders registre, kan der, for så vidt angår disse spørgsmål, der ofte på indgribende måde vil kunne berøre store dele af vort samfund, måske være behov for, at folketinget på en eller anden måde får mere direkte indseende med og mulighed for at følge udviklingen på området.

Jeg nævnte i den forbindelse, at der under første behandling af registerlovforslagene i forrige samling bl. a. blev fremsat den tanke, at man burde gå et skridt videre, således at der gennemføres en ordning, hvorefter registertilsynets årlige beretning afgives til folketinget, og således at folketinget på dette grundlag med mellemrum kunne foretage en mere principiel vurdering af den praksis, der udvikler sig. Som jeg anførte, er der også efter min opfattelse en meget nærliggende, om end ikke den eneste mulige, udbygning af regeringens lovforslag på dette område. Jeg er derfor fortsat åben med hensyn til andre løsninger.

Selv om sigtet med det foreliggende lovforslag synes at række noget videre end brugen af elektronisk databehandling i forbindelse med personregistrering, finder jeg, at det nærmere behov for et sådant rådgivende organ og det retlige grundlag for en eventuel oprettelse heraf samt de opgaver, det i givet fald skal varetage, må overvejes i lyset af de